

6753

EXnr

67

Net-minute

**MINISTERIE VAN DEFENSIE
LANDMAGHTSTAF
AFD INLN VEIL**

MAANDOVERZICHT

**Januari
1982**

MINISTERIE VAN DEFENSIE
LANDMACHTSTAF

CORRESPONDENTIE - ADRES: POSTBUS 90711, 2509 LS 's-GRAVENHAGE

Dit stuk mag niet worden
vermenigvuldigd dan
toestemming van Hfd
INL/VEIL

Exnr.

45 Net-min

Afdeling / Sectie: INL/VEIL
Thérèse Schwartzestraat 15
Telefoon: 070 - 73 5735 / 245970 ext.

Men wordt verzocht bij beantwoording datum
nummer van deze brief nauwkeurig te vermelden

Aan

zie verzendlijst

bijlagen:

uw brief van

uw kenmerk

ons nummer

6753/Geh

onderwerp: Maandoverzicht januari 1982.

's-Gravenhage.

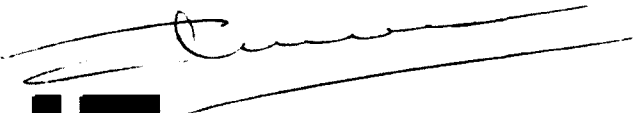
- 4 MAART 1982

Hierbij bied ik U het in de verzendlijst aangegeven aantal
exemplaren aan van het maandoverzicht over januari 1982.

Dit overzicht werd samengesteld door de Sectie Inlichtingen
van de Afdeling Inlichtingen en Veiligheid van mijn Staf.

Ten aanzien van de inhoud moge ik korthedshalve naar de
samenvatting verwijzen.

DE CHEF LANDMACHTSTAF
VOOR DEZE
HET HOOFD VAN DE SECTIE INL A

Luitenant-kolonel

VERZENDLIJST behorende bij brief CLAS nr 6753/Geh van - 4 MAART 1982

	<u>exnr brief</u>	<u>exnr bijlage</u>
Minister van Defensie	1	2 <i>Was Defat</i>
<u>d.t.v.:</u> Secretaris-Generaal	2	2
CS (L) IGK	③	③
C-1 Lk	4	4 t/m 6
NTC	5	7
C-COKL	6	8
Dir HKS	7	9
Gouv KMA	8	10
C-SMID	9	11 en 12
IGDKL	10	13
C-CVKL	11	14
Defat Bonn	12	15
Lamat London	13	16
Lamat Washington	14	17
Lalumet Parijs	15	18
Defat Ankara	16	19
Defat Damascus	17	20
Lamarlumet Jakarta	18	21
Defat Belgrado	19	22
Defat Warschau	20	23
Defat Oslo	21	24
Defat Ottawa	22	25
Defat Athene	23	26
Afd Grensveiligheid KMar	24	27
<u>i.a.a.:</u>		
Stasdef	25	28
Stasdef mr	26	29
CDS	27	30 en 31 (waarvan één bestemd voor HPMV)
DGM	28	32
DGEF	29	33
DPKL	30	34
DMKL-T	31	35
(NL) Senior National Officer NORTHAG	32	36
Intell Div AFCENT t.a.v. lkol De Jong	33	37
NMR Neth SHAPE t.a.v. maj	34	38
Vz CVIN	③⑤	③⑨
MinBuZa/DAV	36	40
MinBuZa/DEU	37	41
CLS/LUID	38	42
CMS/MARID	39	43
<u>intern:</u>		
PCLAS-SC(O) - SC(P)	40	44
Sie AZ	41	45
OPN	42	46
PL	43	47
INLA	44	48 t/m 66
Archief	45	67

MAANDOVERZICHT

JANUARI 1982

De achter de evaluatie geplaatste letters hebben uitsluitend betrekking op interne verwerking en zijn derhalve voor de geadresseerden niet van belang.

<u>INHOUDSOPGAVE</u>	<u>Blz:</u>
<u>SAMENVATTING</u>	1
<u>DEEL I: OOST-EUROPA</u>	
<u>Hoofdstuk A: Politiek</u>	
1. <u>Warschaupakt/Socialistische Gemeenschap</u>	2 - 5
2. <u>Sovjet-Unie</u>	
a. Mutatie in Sovjet-top bij dood [REDACTED]	6 - 7
b. Dood KGB topfunctionaris	7 - 8
3. <u>Joegoslavië</u>	
a. Nationale Verdediging	9 -10
b. Komende regeringswisseling	11 -12
4. <u>Albanië: Regeringsmutaties</u>	13 -14
<u>Hoofdstuk B: Economie</u>	
1. <u>CEMA: Samenwerking op gebied defensieindustrie</u>	15 -16
2. <u>Sovjet-Unie: Economische ontwikkeling 1981</u>	17 -21
3. <u>DDR: Defensiebegroting 1982</u>	22 -23
4. <u>Hongarije: Economische ontwikkeling 1981 en Jaarplan 1982</u>	24 -27
<u>Hoofdstuk C: Militair</u>	
1. <u>Activiteiten WP landstrijdkrachten</u>	
a. Algemeen	28
b. Polen	28
c. Tsjechoslowakije	29
2. <u>Materieel Warschaupakt</u>	
a. BMP-M 1981	30
b. Nieuw brugtype	30
c. Nieuwe pontonbrug	30
d. GAZ-66 B tankwagen	30
3. <u>Slagorde Warschaupakt</u>	
a. SS-21	31
b. Sovjet tropo-site in Polen	31
c. T-72 en SA-4	31
d. "Secure Voice" apparatuur	31
<u>DEEL II: MIDDEN-OOSTEN / AFRIKA</u>	
1. <u>Syrië</u>	
a. Golan	32 -33

<u>INHOUDSOPGAVE (vervolg)</u>	<u>Blz:</u>
b. Syrië / Libanon	33 -35
c. Intern	35 -36
2. <u>Egypte</u>	
a. Regeringswijziging	37 -38
b. Oppositie	38 -39
c. Sociaal-economisch beleid	39
d. Regionaal	39 -41
3. <u>Soedan: Interne situatie</u>	42 -46
4. <u>Tsjaad</u>	47 -49
 <u>DEEL III: AZIE / VERRE-OOSTEN</u>	
1. <u>China</u>	
a. Verlaging defensie-uitgaven in 1981	50
b. Mogelijke gevolgen en implicaties	51
2. <u>Noord-Korea: Uitnodiging Noordkoreaanse waarnemers naar Amerikaans-Zuidkoreaanse oefening te sturen</u>	52
3. <u>Militair-politieke ontwikkelingen in ZO-Azië: Bezoek hoge DDR militaire delegatie aan Vietnam, Kampuchea en Laos</u>	53 -54

SAMENVATTING

1. Oost-Europa

De betrokkenheid van het Warschaupakt bij de ontwikkelingen in Zuid-Oost Azië werd eind vorig jaar nog weer benadrukt door de gehouden conferentie in Vientiane. Roemenië ontbrak daar, mogelijk in verband met de afwijzende opvatting inzake Zuid-Oost Azië.

In Joegoslavië is een concept voor een nieuwe "Wet op de Algemene Volksverdediging" ontworpen. Een nieuwe wet was nodig doordat bij het overlijden van Tito een aantal regelingen verviel.

Ook in de Sovjet-Unie is in 1981 de economische groei achter gebleven bij de verwachtingen: deze blijft teruglopen. De levensstandaard van de Sovjet bevolking zal de komende jaren dan ook laag blijven.

De economische toestand in Hongarije ziet er niet zo slecht uit: de sinds 1978 gevoerde economische politiek begint duidelijk vruchten af te werpen.

In de DDR is de defensiebegroting voor 1982 5,9% hoger dan die voor 1981.

Bij de Warschaupakt landstrijdkrachten zijn geen bijzondere activiteiten waargenomen: de in de verslagperiode gehouden oefening "DRUZHBA" had een normaal verloop.

2. Midden-Oosten / Afrika

De tegenstellingen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika blijven onverminderd voortduren.

3. Azië / Verre-Oosten

In China zijn de defensie-uitgaven in 1981 lager geweest dan die in 1980.

DEEL I: OOST-EUROPAHoofdstuk A: Politiek1. Warschaupakt/Socialistische GemeenschapMultilateraal politiek overleg in Laos

Op uitnodiging van de Ministers van Buitenlandse Zaken van Laos, Kampuchea en Vietnam vond op 18 en 19 december 1981 in de Laotiaanse hoofdstad Vientiane een consultatieve werkvergadering plaats van plv. Ministers van Buitenlandse Zaken van Laos, Kampuchea, Vietnam, Cuba, de SU, Tsjechoslowakije, Bulgarije, Polen, Mongolië, de DDR en Hongarije (volgorde zoals weergegeven in de media van de uitnodigende landen). Polen en de DDR waren niet door plv. Ministers van Buitenlandse Zaken vertegenwoordigd maar door vertegenwoordigers van hun Ministers van Buitenlandse Zaken. De conferentie zou twee dagen te laat zijn begonnen, omdat men zo lang op de aankomst van de Sovjet plv. Minister van Buitenlandse Zaken, [REDACTED] moest wachten.

In de openingstoespraken van Laotiaanse kant kon wat bekende ideologische retoriek worden genoteerd: "het Laotiaanse volk is buitengewoon tevreden met de bestaande vriendschappelijk relaties en broederlijke samenwerking, gebaseerd op het Marxisme-Leninisme en het proletarisch internationalisme, tussen de Laotiaanse Democratische Volksrepubliek en de verschillende Socialistische broederlanden, die zich dagelijks ontwikkelen in het belang van de vrede en de solide eenheid van de socialistische gemeenschap"; "deze conferentie is een positief symbool van de militante solidariteit..... en samenwerking tussen de drie (socialistische) Indochinese landen (die het socialisme verdedigen in de buitenpost van het wereld socialistisch systeem in Z.O. Azië) en de grote Sovjet-Unie en andere landen in de sterke socialistische gemeenschap"; sinds het einde van de oorlog in Vietnam kunnen internationaal positieve ontwikkelingen worden waargenomen, immers "temidden van hevige klasse-strijd in de gehele wereld, blijven de machtsverhoudingen veranderen ten gunste van vrede, nationale onafhankelijkheid en socialisme"; tegelijkertijd moet gewaakt worden tegen "de agressieve samenspanning tussen de imperialisten, de expansionisten en hegemonisten en andere

reactionairen die de bronnen van spanning in verschillende gebieden van de wereld zijn inclusief in Azië".

In de gepubliceerde mededeling over de vergadering wordt gezegd dat de "huidige internationale spanning duidelijk het bestaan van twee fundamenteel verschillende lijnen in de wereldpolitiek aantoon". Dat betreft aan de ene kant het agressieve imperialisme dat onder andere probeert de theorie ingang te doen vinden dat nucleaire oorlogen acceptabel zijn en dat op strategische superioriteit uit is, en aan de andere de vredespolitiek van de socialistische landen en de "brede beweging van de krachten van vrede, nationale onafhankelijkheid, democratie en sociale vooruitgang in de wereld".

De besluiten van het 26e CPSU-Congres van februari 1981 worden ondersteund, alsmede de voorstellen gedaan door president Brezhnev tijdens diens bezoek eind november '81 aan de BRD. De hoofdmoot gaat vervolgens over de situatie in Azië en over de coördinatie van de acties van de socialistische landen ten aanzien van Z.O. Azië, waar Laos, Kampuchea en Vietnam het object van inmengingen en pressie door de VS en China zijn. De militaire samenwerking van deze laatste vormt een reële bedreiging van de naties in Azië.

Om in deze situatie verbetering te brengen worden de volgende voorstellen herhaald:

- onderhandelingen over vertrouwenwekkende maatregelen in het Verre-Oosten tussen alle betrokken landen (zie ook onder Noord-Korea, blz 52);
- het bespreken van alle vragen betreffende de situatie in Afghanistan op basis van het programma voorgesteld door de Afghaanse regering;
- het initiatief van Mongolië inzake de ondertekening van een verdrag over non-agressie en het afzien van geweld in de betrekkingen tussen de landen in Azië en de Pacific.

De politiek van de socialistische staten in Indochina ten opzichte van de ASEAN-landen volgt dezelfde richting, terwijl ook India lof verdient voor haar constructieve vredespolitiek.

Commentaar: Opvallend is de afwezigheid van Roemenië. Dit houdt waarschijnlijk verband met de Roemeense opvattingen ten aanzien van Z.O. Azië en China. Het niet deelnemen van Noord-Korea aan deze conferentie is zeer waarschijnlijk te verklaren uit de afwijzende opstelling van dit land voor wat betreft de Vietnamese rol in Kampuchea en de goede relatie met Beijing. Gememoreerd mag worden dat beide landen vorig jaar januari

wel aan een werkbijeenkomst van vertegenwoordigers van de Ministeries van Buitenlandse Zaken van de WP-landen, Vietnam, Cuba, Laos en Mongolië deelnamen (Kampuchea was toen niet vertegenwoordigd).

Bijeenkomsten als die welke nu in Vientiane is gehouden, passen in het Sovjet concept van een gecoördineerde politiek waarin het WP zoveel mogelijk identiek moet zijn met de socialistische gemeenschap die ook landen buiten Europa omvat. Van Sovjet zijde wordt dan ook veelvuldig getracht om bijeenkomsten van het WP Comité van Ministers van Buitenlandse Zaken en die van de Vice-Ministers van Buitenlandse Zaken in deze omvattende kaders voor de Sovjet wereldpolitiek te plaatsen.

De bovengeschetste praktijk wijst echter uit dat dit niet altijd de instemming van sommige andere landen, vooral Roemenië, geniet. De inhoud van het communiqué naar aanleiding van de begin december 1981 in Boekarest gehouden vergadering van het Comité van Minbuza toont door het daarin niet noemen van gebieden als het Midden-Oosten, China en Z.O. Azië aan dat een gemeenschappelijke opstelling van het WP de socialistische gemeenschap of, nog verder strekkend, het wereld socialistisch systeem (dat ook landen als China, Noord-Korea en Joegoslavië omvat) ten aanzien van een aantal zaken niet of uiterst moeizaam te verkrijgen is. Ook in voornamelijk op de Oost-West verhoudingen in Europa betrekking hebbende WP-bijeenkomsten (zoals die van begin december 1981, waarin vooral de theater-nucleaire problematiek centraal stond) blijkt dat deze niet zonder controverses verlopen, en dat zeker niet alleen door toedoen van Roemenië. Hoewel hierin min of meer de Sovjet-onderhandelingspositie voor "Genève" wordt ondersteund, blijkt uit een aantal formuleringen en modaliteiten dat de SU hier beperkte compromissen met haar Europese bondgenoten heeft moeten sluiten.

Wat opvalt in de berichtgeving over bovengenoemde bijeenkomsten als die in Vientiane is voorts de ideologische scherpte van een aantal verklaringen. Dit heeft enerzijds onge-

twijfeld te maken met het feit dat in Z.O. Azië oorlogsomstandigheden heersen, maar ze blijven anderzijds van belang omdat hierin fundamentele denkwijzen, richtlijnen, desiderata en interpretatie-mogelijkheden naar voren komen die niet alleen ten opzichte van het westen van belang zijn maar evenzozeer voor de aard van de betrekkingen zoals de SU die zou wensen met alle andere socialistische landen en cp'n inclusief die welke niet van de leidende Sovjet rol zijn gediend.

2. Sovjet-Unie

a. Mutatie in de Sovjet top bij de dood van [REDACTED]

Op 25 januari 1982 overleed in Moskou op 79-jarige leeftijd de Sovjet partij-ideoloog, Politbureaulid en Partijsecretaris [REDACTED]. Na een eerdere korte periode in het toenmalige Partijpresidium van oktober 1952 tot maart 1953 waaraan door Stalin's dood een eind kwam, maakte hij sinds 1955 onafgebroken deel uit van het Presidium, sinds 1966 Politbureau. Hij was daarmee het langzittende Politbureaulid en was alleen daarom al de belangrijkste persoon naast de in 1957 in het Presidium opgenomen Brezhnev.

Als Partijsecretaris was hij sinds 1947 verantwoordelijk voor ideologische aangelegenheden, en van 1948 tot 1953 was hij tevens voorzitter van de COMINFORM. (B-2)(W)

Commentaar: Met de dood van [REDACTED] is van het leidende viermanschap dat na de val van [REDACTED] de leiding over de Sovjet-Unie kreeg nu alleen partijleider Brezhnev overgebleven. Daarmee is tevens na het eerdere wegvallen van premier [REDACTED] en het ontslag van president [REDACTED] de belangrijkste woordvoerder van de van Brezhnev onafhankelijke leidende functionarissen uit het Politbureau en Partijsecretariaat verdwenen en is een tegenwicht tegen de zogenaamde "[REDACTED]-Clan" rond Brezhnev weggevallen. Dit zal waarschijnlijk het duidelijkst tot uitdrukking komen bij toekomstige benoemingen van leidende functionarissen. Niet uitgesloten is dat het personele veranderingsproces in de Sovjet-Unie hierdoor in een stroomversnelling komt, hetgeen echter het besluitvormingsproces (tijdelijk) kan bemoeilijken.

Over de opvolging van [REDACTED] als Partijsecretaris voor de ideologie (dat wil zeggen partij-ideoloog) bestaat geen duidelijkheid. Een benoeming is ook niet voor het voorjaarsplenum van het Centraal Comité in mei of juni te verwachten, behoudens het bijeenroepen van een buitengewoon plenum. De Partijsecretaris voor internationale aangelegenheden, tevens Politbureau-kandidaat, [REDACTED] wordt als mogelijke opvolger beschouwd.

Er is evenwel een aantal aspecten dat zijn positie als kandidaat voor [REDACTED] functie verzwak, niet in het minst het feit dat zijn directe beschermheer [REDACTED] nu is overleden. Bovendien zijn de op het vlak van de propaganda, ideologie en buitenlandse betrekkingen werkzame CC-afdelingen nu merendeels door protégés van Brezhnev bemand.

Het is wellicht veelbetekenend dat de laatste jaren gepoogd is zowel Brezhnev als diens naaste protégé Politbureau/Partijsecretaris [REDACTED] als "ideologische denkers" naar voren te schuiven.

Ongeacht wie wordt aangewezen, zal deze in eerste instantie zeker niet het gezag hebben dat [REDACTED] genoot.

Hij zal evenmin de functie van "koningsmaker" kunnen vervullen die [REDACTED] de facto bezat door zijn langdurige functioneren als "waakhond" van de partij die de partijbelangen boven persoonlijke belangen liet prevaleren.

De kans dat een Brezhnev-protégé naar voren geschoven wordt lijkt onder de huidige omstandigheden groot.

[REDACTED] b. Dood van KGB topfunctionaris

Op 19 januari 1982 is de 1e Vice-Voorzitter van het Sovjet Staatscomité voor de Staatsveiligheid KGB, Legergeneraal [REDACTED] op 64-jarige leeftijd overleden. Zijn gehele carrière heeft in het teken gestaan van de staatsveiligheid. Als zwager van partijleider Brezhnev is zijn opkomst mede bevorderd door diens patronage. Naar verluidt was hij als 1e Vice-Voorzitter van de KGB verantwoordelijk voor het 1e Hoofddirectoraat van de KGB, dat belast is met "buitenlandse operatiën". Gelet op een recent artikel van zijn hand in het gezaghebbende theoretische partijblad "Kommunist", was hij echter mogelijk medeverantwoordelijk voor het harde optreden tegen dissidenten en westerse "subversieve pogingen". (B-2)(W)

[REDACTED] Commentaar: Niettegenstaande het feit dat partijleider Brezhnev [REDACTED] necrologie niet ondertekende, hetgeen gezien [REDACTED] functie echter als normaal te beschouwen is, onderstreept de nauwe carrière- en familieband met Brezhnev wel, dat Brezhnev in zeer nauwe verbinding met de veiligheidsdiensten staat.

[REDACTED]

Zowel KGB-Voorzitter Legergeneraal [REDACTED] als KGB-Vice-Voorzitters Legergeneraal [REDACTED] Kolonel-generaal [REDACTED] als wijlen [REDACTED] worden als protégés van Brezhnev beschouwd. Hetzelfde geldt voor de Minister van Binnenlandse Zalen (MvD) Legergeneraal Shchelokov en diens 1e Plaatsvervanger Luitenant-generaal [REDACTED] (én diens voorganger [REDACTED] die waarschijnlijk in Afghanistan omkwam). Terwijl hun hoge functies bij de KGB en MvD, gecombineerd met de door hen bezette hoge partijfuncties duidelijk maken dat de veiligheidsdiensten door de partij gecontroleerd worden, impliceren de nauwe persoonlijke en partij banden evenzeer dat partijleider Brezhnev persoonlijk direct verantwoordelijkheid draagt voor de harde aanpak van de dissidenten en voor het optreden van de veiligheidsdiensten. Omgekeerd is er echter vanuit de veiligheidsdiensten op gezinspeeld dat het voortbestaan van Sovjet-Staat deels van hen afhankelijk is.

3. Joegoslavië

a. Nationale Verdediging

Begin december werd in Joegoslavië het concept voor een nieuwe "Wet op de Algemene Volksverdediging" aangenomen voor discussie in de afzonderlijke republieken en autonome provincies. De nieuwe wet is gericht op de verdere ontwikkeling van het Joegoslavische volksverdedigingsstelsel. De veranderingen betreffen in het bijzonder een nadere regeling van de rol van de Communisten Bond (SKJ) bij de verdediging en maatschappelijke zelfbescherming en haar verantwoordelijkheid voor de politieke situatie in het land in zowel vredes- als oorlogstijd. Een nieuw artikel legt de rol van de SKJ vast "voor het geval de competente (staats) organen hun taken op het gebied van de landsverdediging en bescherming van het constitutionele systeem niet weten te realiseren". Er wordt vastgesteld dat in dat geval de SKJ als meest verantwoordelijke socio-politieke macht voor de "instandhouding van de verworvenheden van de revolutie ... de algehele volksweerstand organiseert en leidt ...".

De nieuwe wet omvat ten aanzien van het Federaal Secretariaat (Ministerie) voor Nationale Verdediging (FSND) ook een aantal wijzigingen, dat neerkomt op een competentievergroting. Voor de zittingen van de onder het FSND ressorterende Militaire Raad zullen voortaan de Ministers voor Defensie van de republieken en autonome provincies uitgenodigd worden, als vraagstukken met betrekking tot hun werkterrein aan de orde komen. Formeel wordt ook vastgelegd dat de voorheen door de President van Joegoslavië (Tito) beklede verantwoordelijkheid (i.c. het opperbevelhebberschap) nu bij het staatspresidium als geheel berust dat echter aan de Minister voor Defensie "specifieke activiteiten betreffende bevel en controle over de strijdkrachten kan delegeren".

Naar aanleiding van het wetsontwerp zijn in Servië felle discussies ontstaan, in die zin dat zowel de oude wet als het nieuwe wetsontwerp onduidelijk zouden zijn over de verantwoordelijkheid van Servië voor de verdediging van de autonome provincies Kosovo en Vojvodina. Deze zijn

bestuurlijk van Servië afgesplitst en in theorie met Servië gelijkgesteld, maar blijven tegelijkertijd op sommige gebieden ondergeschikt aan de republiek Servië. Op grond van die (vermeende) onduidelijkheid heeft Servië na de invoering van de nieuwe grondwet en de huidige Wet op de Nationale Verdediging in 1974 zelf in tegenstelling tot de overige republieken géén nieuwe wet op de verdediging opgesteld. Een en ander is van direct belang in samenhang met de ontwikkelingen in Kosovo. Ook vanuit Vojvodina wordt Servië er echter van beschuldigd de provinciale bevoegdheden te willen inperken in strijd met de constitutionale gelijkwaardigheid van de autonome provincies en republieken. (B-2)(W)

fi Commentaar: Hoewel nog slechts sprake is van een wetsontwerp en de exacte inhoud dezerzijds niet bekend is, geven de tot dusver gepubliceerde commentaren wel aanwijzingen over de strekking en bedoelingen van de wet. De reden van het wetsontwerp lijkt te zijn dat bij de verdere uitbouw van het volksverdedigingsstelsel een aantal zaken onvoldoende geregeld bleek, en dat het stelsel op basis van de bestaande wet onvoldoende kon functioneren. In de gepubliceerde gegevens is een tweetal tendensen te onderkennen: enerzijds een grotere centralisatie onder het federale ministerie van defensie en in het bijzonder de minister; anderzijds een formele vastlegging van de rol van de SKJ bij de organisatie en leiding van de landsverdediging tegen zowel in- als externe dreigingen. Een en ander hangt nauw samen met het verscheiden van Tito in mei 1980, waardoor een aantal formele regelingen verviel, doch lijkt evenzeer te zijn beïnvloed door nationalistische rivaliteiten. Uit een aantal voorvallen valt een herleving van het traditionele Servische streven naar een dominerende rol op te maken. De getroffen regelingen moeten hier waarschijnlijk enig tegenwicht bieden. De indruk wordt gewekt dat de rol van de strijdkrachten en het FSND als garantie voor de Joegoslavische eenheid op omzigtige wijze wettelijk wordt vastgelegd. Ook dan blijft echter het risico van Servische dominantie bestaan, doordat de Serven nu eenmaal de grootste nationaliteit zijn en uit hoofde daarvan ook in de strijdkrachten een vooraanstaande rol kunnen vervullen.

b. Komende regeringswisseling

Na de binnenkort te houden verkiezingen voor "gedelegeerden" naar het federale parlement zal in mei in Joegoslavië een nieuwe regering gevormd worden. Een aantal belangrijke functionarissen, onder wie de Ministers voor Defensie en Binnenlandse zaken, de Legergeneraals [REDACTED] en [REDACTED] zal niet in de regering terugkeren omdat de constitutioneel vastgestelde maximale zittingstermijn zal zijn verstreken. Als gevolg van het rotatiebeginsel zullen onder meer ook premier [REDACTED] en Minister van Buitenlandse Zaken [REDACTED] worden vervangen. Voor de vier genoemde sleutelfuncties zijn nu de volgende kandidaten gesteld:

- Premier : [REDACTED] (voorzitster Presidium Kroatische Communisten Bond)
- Minister van Defensie : Admiraal [REDACTED] (60) (tot dusver Chef Generale Staf; Serf uit Kroatië)
- Minister voor Binnenlandse Zaken : [REDACTED] (57) (Lid SKJ-CC Presidium namens (Slovenië))
- Minister voor Buitenlandse Zaken : [REDACTED] (Lid SKJ-CC Presidium namens (Macedonië)).

Afgaande op de praktijk tot dusver, zullen de kandidaat-regeringsleden vrijwel zeker benoemd worden door het nieuw-gekozen parlement. De huidige Minister voor Defensie [REDACTED] is nu voorgedragen voor een leidende functie in de Servische Communisten Bond. (B-2) (W/R/GR)

Commentaar: De voorgestelde benoeming van [REDACTED] tot premier heeft primair te maken met het feit dat zij uit Kroatië afkomstig is. Macedonië was formeel gezien aan de beurt de federale premier te leveren, maar bij ontstentenis van een geschikte en bereidwillige kandidaat was Kroatië aan de beurt. Ook de afkomst van de overige voorgestelde functionarissen hangt samen met de verdeling van de ministersposten over de verschillende republieken, autonome provincies en nationaliteiten, zij het dat de recente carrièregang van [REDACTED] hem als het

ware voorbestempelde voor de functie van federaal secretaris voor defensie.

In de persoon van [REDACTED] komt op het ministerie voor binnenlandse Zaken een krachtige partijleider met ervaring op het vlak van de binnenlandse veiligheid te zitten. Dit wordt met het oog op de voortdurende onrust in Kosovo van grote betekenis geacht. Tegelijkertijd biedt hem dit echter mogelijkheden ook zijn eigen positie verder op te vijzelen. Het is niet uit te sluiten dat hij in de verdere toekomst als sterke man naar vore zal kunnen treden. Ambities in die richting zijn zeker aanwezig.

De voorgestelde Minister voor Buitenlandse Zaken heeft een diplomatieke loopbaan achter de rug, maar vervulde ook belangrijke staats- en partijfuncties en was al eens plaatsvervangend Minister voor Buitenlandse Zaken.

Opvallend is dat de genoemde kandidaten voor deze vier sleutelposten allen in de partijpolitiek een tamelijk groot gewicht hebben. Dit kan een aanwijzing zijn dat de rol van de regering in het licht van de verslechterde internationale, binnenlandse politieke en economische verhoudingen versterkt zal worden; het geeft echter ook aan dat de SKJ haar greep op de regering versterkt. Een bijkomende reden kan echter ook zijn dat voor vele gezaghebbende partijfuncties de zittingsduur beperkt is tot een of twee jaar in het kader van het roulatiebeginsel. Onder deze omstandigheden biedt een vierjarige ministersfunctie wellicht meer mogelijkheden voor machtsverwerving dan een korter durende hoge partijfunctie.

4. AlbaniëRegeringsmutaties

Op 14 januari heeft het Albanese parlement op voordracht van partijleider [REDACTED] de eerste vice-premier [REDACTED] (60) benoemd tot premier, als opvolger voor de op 18 december overleden [REDACTED]. De nieuwe premier is al sinds 1961 lid van het Politbureau, was sinds 1965 vice-premier en sinds 1974 1e vice-premier. Hij nam evenals de andere vooraanstaande Albanese leiders tijdens de tweede wereldoorlog deel aan de partizanenstrijd en vervulde sindsdien staats- en partijfuncties, vooral op het economische vlak. Op voorstel van premier [REDACTED] werd vervolgens vice-premier en Politbureau kandidaatlid [REDACTED] tevens belast met het ministerschap voor financiën (in plaats van [REDACTED] en werd Minister van Binnenlandse Zaken [REDACTED] vervangen door Politbureaulid/Partijsecretaris Isai. (B-2)(W)

Commentaar: Op grond van de personalia van de nieuw benoemde functionarissen mag worden aangenomen dat partijleider [REDACTED] de gang van zaken in Albanië nog altijd controleert en dat wellicht zelfs sprake is van een lichte positieversterking.

De vervanging van Minister voor Financiën [REDACTED] door vice-premier [REDACTED] zou samenhangen met de "gezondheidstoestand" van [REDACTED] die in november al om die reden uit het Politbureau en Centraal Comité verdween.

De vervanging van Minister van Binnenlandse Zaken [REDACTED] kan een aanwijzing zijn dat de berichten over een ernstig geschil tussen partijleider [REDACTED] en wijlen premier [REDACTED] (zie MO 11/81) op waarheid berusten, omdat [REDACTED] een neef van [REDACTED] zou zijn. Deze "conflicttheorie" lijkt evenzeer te worden bevestigd door berichten dat [REDACTED] echtgenote [REDACTED] die CC-lid en directeur van de hogere partijschool is, na diens dood niet meer zou zijn waargenomen en mogelijk zelfs zou zijn gearresteerd. Deze afwezigheid kan echter ook met een normale rouwperiode te maken hebben. Ook lijkt de benoeming van [REDACTED] tot premier en meer in het bijzonder de handhaving van vrijwel de gehele ministerraad, onder wie [REDACTED] zwager [REDACTED] als Minister van Defensie, een ernstig conflict te weerspreken.

Concluderend kan gesteld worden dat de omstandigheden van [REDACTED] dood nog enigszins mysterieus blijven, doch dat de overgang relatief soepel is verlopen. Ondanks een mogelijk lichte positieversterking voor [REDACTED] kan gesteld worden dat hij na een reeks zuiveringen en sterfgevallen nu persoonlijk meer geïsoleerd is komen te staan. Deze gang van zaken kan ertoe bijdragen dat [REDACTED] dood te zijner tijd zonder al te grote politieke schokken zal kunnen worden opgevangen. De functie van partijleider is echter dermate gewichtig dat waarschijnlijk toch van een vorm van machtsstrijd sprake zal zijn, zij het dat deze nu wellicht een meer geleidelijk karakter zal hebben.

[REDACTED]

Hoofdstuk B: Economie

1. CEMA

Samenwerking op gebied defensie-industrie

Naar de samenwerking op het gebied van de defensie-productie in WP en/of CEMA-verband wordt in vooral de militaire pers in de WP-landen nogal eens verwezen. Zo bijvoorbeeld de CS van de Verenigde Strijdkrachten van het WP, Lrgen. [REDACTED] in de "Rode Ster" van 14 mei 1980: "De militair-technische samenwerking in het kader van de WP-organisatie is van groot belang. Deze is tegenwoordig zeer veelzijdig en planmatig van aard geworden. Specialisatie en samenwerking bij de defensie-productie zijn bereikt én aanzienlijke materiële en financiële besparingen bij de productie van wapens en uitrusting, de standaardisatie en unificatie zijn verrekend op basis van de coördinatie van wetenschappelijk onderzoek en experimentele ontwerpen".

De hoeveelheid informatie over activiteiten op dit gebied is zeer beperkt. Niet uitgesloten is dat in WP-verband het Militair Technische Comité onder leiding van Kolgen. ir. [REDACTED] een wat belangrijker rol in de afgelopen jaren is gaan spelen dan doorgaans wordt aangenomen.

Voor wat betreft CEMA bestond tot dusver een aanwijzing over het bestaan op permanente basis van een soort militair-industriële commissie. Deze onderscheidde zich van de andere permanente CEMA-commissies in die zin, dat deze commissie onder veel directere Sovjet controle opereert. Daardoor zou de besluitvorming naar overwegend Sovjet wensen en directieven althans in deze commissie veel sterker naar voren komen dan in andere, en zelfs een voor de NSWP-landen bindend karakter hebben. Desondanks zou de gang van zaken in deze commissie vanuit Sovjet oogpunt in het verleden niet geheel en al bevredigend zijn geweest. Recentelijk ontvangen informatie vormt hiervoor gedeeltelijk een bevestiging. De met veel [REDACTED] omgeven zogeheten permanente Commissie voor de Defensie Industrie komt formeel een of twee keer per jaar bijeen, waarbij de plaats van bijeenkomst roteert tussen de hoofdsteden van de CEMA-lidstaten. De verantwoordelijkheid van de commissie omvat waarschijnlijk "de gehele materiële en technische basis van de defensie-industrie". De nationale delegaties in deze commissie worden geleid door een plv. voorzitter of het equivalent daarvan van de respectievelijk nationale planningsorganisaties, en bestaan verder vermoedelijk uit vertegenwoordigers van diverse ministeries.

Net als alle andere permanente CEMA-commissies kent die voor de defensie-industrie een afdeling in de organisatie van het CEMA-secretariaat in Moskou. De staf hiervan is verhoudingsgewijs klein, en zou geheel uit Sovjet personeel bestaan. Dit kan als een indicatie voor het in andere permanente commissies minder bestaande Sovjet overwicht voor wat betreft de besluitvorming worden opgevat. Van belang in dit verband is wellicht dat volgens de DDR militaire pers het tot de taken van het Verenigd Secretariaat van de WP-organisatie behoort om een permanent contact met CEMA te garanderen, waarbij het echter niet bekend is of deze staf ook geheel uit functionarissen met de Sovjet-nationaliteit bestaat.

Geheel open blijft de vraag of, en zo ja in hoeverre, niet-WP leden van CEMA (Cuba, Vietnam, Mongolië) in deze commissie voor de defensie-industrie participeren.

2. Sovjet-Unie

Economische ontwikkeling in 1981

Op 24 januari 1982 werden in de PRAVDA de cijfers over de ontwikkelingen van de Sovjet economie in 1981 gepubliceerd. Volgens deze officiële gegevens is het nationaal inkomen vorig jaar met 3,2% gestegen. Volgens het jaarplan had een groei van 3,4% moeten worden gerealiseerd. De industriële produktie nam in 1981 met 3,3% toe. Daarbij werd voor wat betreft de produktie van kapitaalgoederen ("categorie A") een stijging van 3,3% aangegeven. Volgens deze cijfers is de consumptiegoederenproduktie met 3,6% toegenomen. In de planning was een hogere groei voorzien, namelijk een stijging van 4,1% voor de industriële produktie in zijn geheel en de kapitaalgoederenproduktie, en een toename van 4,2% voor de consumptiegoederenproduktie (de zogenaamde "categorie B").

De arbeidsproduktiviteit steeg eveneens in veel geringere mate dan was voorzien, te weten met 2,7% (in de industrie) terwijl het streefcijfer 3,6% was. De landbouwproduktie nam in 1981 opnieuw af. In 1979 en 1980 was van een produktiedaling met 4% respectievelijk 3% sprake geweest. In 1981 bedroeg de teruggang 2%. De kapitaalsinvesterings namen het afgelopen jaar met 3% toe, hetgeen opnieuw een geringere stijging betekende dan was voorzien (4,5%).

De officiële cijfers geven aan dat het reële inkomen per hoofd van de bevolking in 1981 met 3,3% gestegen is, en de omzet in de detailhandel met 4,4% is toegenomen. Volgens het jaarplan 1981 hadden de reële inkomens per hoofd van de bevolking met 2,9% en de kleinhandelsomzet met 3,9% moeten toenemen. (W)

Commentaar: De in de PRAVDA gepubliceerde cijfers bevestigen, dat de economische groei in de Sovjet-Unie ook in 1981 bij de planverwachtingen is achtergebleven en zelfs nog geringer was dan in 1980 het geval was. De stijging van het "nationaal inkomen" bedroeg dat jaar nog 3,8%, terwijl de industrie een produktie-groei van 3,6% wist te realiseren.

Opvallend is dat voor het eerst sinds 1975 niets werd meegedeeld over de omvang van de graanoogst. Geschat wordt dat de graanoogst ca. 170 à 175 miljoen ton heeft bedragen. Het jaarplan 1981 rekende op een graanproduktie van 236 miljoen ton. Daarmee is voor het derde achtereenvolgende jaar de graanoogst mislukt. De graanoogst in 1981 is naar alle

waarschijnlijkheid de kleinste van de afgelopen 6 jaar. Geschat wordt dat de Sovjet-Unie als gevolg van het mislukken van de oogst zo'n 45 miljoen ton graan zal moeten importeren.

Ook de oogst van een groot aantal andere landbouwprodukten (onder andere suikerbieten, aardappelen) is ver bij de planverwachtingen achtergebleven. De vleesproduktie nam vorig jaar iets toe en bedroeg 15,2 miljoen ton (1980: 15,1 miljoen ton). De bruto landbouwproduktie had in 1981 een waarde van 120 miljard roebel. In 1978 was dit nog 130 miljard roebel.

Wat betreft de industriële produktie kan worden opgemerkt, dat in de energie-sector de oliewinning slechts in geringe mate achterbleef bij het streefcijfer van 610 miljoen ton. De olieproduktie heeft - volgens de officiële cijfers - in 1981 609 miljoen ton bedragen. Opvallend was, dat de gaswinning in 1981 opnieuw een spectaculaire groei heeft doorgebracht. De gasproduktie bedroeg vorig jaar 465 miljard m³, hetgeen 7 miljard m³ meer is dan in het jaarplan was voorzien.

In 1980 had de aardgaswinning een omvang van 435 miljard m³. Daarentegen liep de kolenwinning vorig jaar verder terug. In totaal werd 704 miljoen ton kolen gewonnen (1980 : 716 miljoen ton), terwijl volgens het plan de produktie 738 miljoen ton had moeten bedragen. De electriciteitsproduktie bleef iets achter bij het streefcijfer van 1335 miljard KWH (gerealiseerd: 1325 miljard KWH), hetgeen primair een gevolg was van de - door de teruglopende produktiegroei in de verschillende sectoren van de economie - minder sterke toename van de vraag.

In de metaalsector bleef de staalproduktie, die in 1981 149 miljoen ton bedroeg, opnieuw achter bij de planverwachtinge. Het in 1978 bereikte niveau van 151 miljoen ton is nog immer niet bereikt. Ook de produktie van een aantal andere belangrijke produkten van de metaalindustrie (stalen buizen bijvoorbeeld) stagneerde het afgelopen jaar.

Met betrekking tot de ontwikkeling van de levensstandaard in 1981 moet worden opgemerkt, dat ten aanzien van de aangegeven groei van de reële inkomens (3,3%), en de relatief hoge stijging van de consumptiegoederenproduktie enige scepsis gerechtvaardigd lijkt. In dit verband moet gewezen worden op de geringe groei van de produktie in de lichte- en voedselindustrie (respectievelijk 3% en 2%). Daarnaast is het zeer waarschijnlijk, dat de toename van de omzet, in de detailhandel voor een niet gering deel door prijsverhogingen veroorzaakt is. Voor de beoordeling van de cijfers inzake de inkomensontwikkeling is tevens van belang, dat volgens een artikel in de PRAVDA van 16 december 1981 op de vrije kolchozenmarkten, waar landbouwprodukten tegen "markt" prijzen worden aangeboden, van een sterke verhoging van het prijsniveau sprake is geweest. Overtroffen de prijzen op de kolchozenmarkten de officiële staatsdetailhandelsprijzen in 1970 nog met 55% en in 1975 met 76%, in 1980 was het verschil reeds tot 109% opgelopen. Het aanbod op deze kolchozenmarkten is voor de Sovjet-bevolking van groot belang, nu de levensmiddelenvoorziening via de officiële staatskleinhandel in 1981 verder is verslechterd. Tevens is het opvallend, dat de netto-groei van de spaartegoeden van de bevolking in 1981 opnieuw terugliep. In 1980 bedroeg de netto-stijging nog 10 miljard roebel. Vorig jaar was de groei tot 9 miljard roebel teruggelopen (ter vergelijking: in 1978 en 1979 bedroeg de netto-stijging van de omvang van de spaartegoeden nog 14,4 en 15,1 miljard roebel). Dit kan erop wijzen, dat voor het voorzien in de (dagelijkse) levensbehoeften door de bevolking in 1981 meer geld moest worden uitgetrokken. Mede gezien de door partijleider Brezhnev aangekondigde verlaging van de groei van de investeringen in de huidige planperiode 1981-1985 (zie MO 10/81) is het opvallend, dat de totale kapitaalsinvesteringen vorig jaar een omvang hadden van 138 miljard roebel hetgeen twee miljard minder was dan het jaarplan 1981 had voorzien. Tijdens het in november 1981 gehouden CC-plenum van de CPSU werd door Brezhnev het functioneren van de investeringssector scherp bekritiseerd.

Daarbij werd onder meer gewezen op het grote aantal onvoltooide bouwprojecten, op de aanzienlijke vertragingen bij het in bedrijf stellen van nieuwe ondernemingen, en werd de slechte coördinatie van de bouwactiviteiten aan de kaak gesteld. Volgens een in de "Kommunist" van december 1981 verschenen artikel "benadert de omvang van de niet voltooide bouwwerkzaamheden praktisch de jaarlijkse omvang van de kapitaalsinvesteringen". Een en ander onderstreept de noodzaak van een structurele verbetering van de efficiency in de investeringssector waarvoor evenwel door de Sovjet leiding tot dusver nog niet door middel van ingrijpende maatregelen de grondslag is gelegd.

Samenvatting: De cijfers inzake de ontwikkeling van de Sovjet economie in 1981 geven aan, dat de economische groei blijft teruglopen. De officiële statistische gegevens geven naar alle waarschijnlijkheid nog een te rooskleurig beeld van de gerealiseerde produktie-groei (door het "dubbel" tellen van produktiestromen, het hanteren van verschillende prijsbases enz.). Met name de ontwikkeling van de arbeidsproduktiviteit, waarvan de realisering van de doelstellingen van het vijfjarenplan 1981-1985 primair afhankelijk is, is zeer ongunstig. Van een efficiënte benutting van de investeringsmiddelen is nog steeds geen sprake. De landbouw maakt in de Sovjet-Unie een ernstige crisis door, hetgeen de levensmiddelenvoorziening ongunstig beïnvloedt. Aangezien de problemen waarmee de Sovjet economie te kampen heeft een structureel karakter dragen, is een duurzame verbetering van de economische situatie in de Sovjet-Unie eerst dan te verwachten wanneer de Sovjet leiding overgaat tot het doorvoeren van fundamentele wijzigingen in het systeem van gecentraliseerde planning en bedrijfsvoering. Van (aanzetten tot) een dergelijk beleid is evenwel nog steeds geen sprake. Daarom moet met een verder teruglopen van de

economische groei rekening worden gehouden.
In het licht van de hoge prioriteit die aan de verdere versterking van de militaire macht van de Sovjet-Unie is toegekend, zal een dergelijke ontwikkeling primair ten koste gaan van de reeds lage levensstandaard van de Sovjet bevolking.

3. DDRDe Defensiebegroting 1982

In de ontwerpbegroting 1982 is voor de defensie ruim 10,77 miljard mark uitgetrokken. Dit jaar zal aan "openbare veiligheid, de beveiliging van de staatsgrenzen en rechtspleging" bijna 4,18 miljard Oost-mark worden besteed. In 1981 bedroegen de defensie-uitgaven van de DDR volgens de officiële begrotingscijfers 10,193 miljard mark, terwijl de begrotingspost "openbare veiligheid, beveiliging van de staatsgrenzen en rechtspleging" dat jaar een omvang had van 3,923 miljard mark. (W)

Commentaar: Sins 1977 worden in de staatsbegroting van de DDR uitgaven voor de defensie en die voor openbare veiligheid en beveiliging van de staatsgrenzen in twee verschillende begrotingsposten weergegeven. Hoewel in de post "openbare veiligheid en beveiliging van de staatsgrenzen" ook de kosten van de rechtspleging zijn opgenomen, wordt de som van beide posten opgevat als het totale defensiebudget (voor de handhaving van de interne en de verdediging van de externe veiligheid).

In vergelijking met 1981 is er sprake van een toename van het totale defensiebudget van 14,116 miljard mark tot 14,954 miljard mark, hetgeen overeenkomt met een stijging van 5,9%. Voor de twee afzonderlijke posten bedragen de groeipercentages 5,7% ("nationale defensie") en 6,5% ("openbare veiligheid, beveiliging staatsgrenzen" enzovoort). Ten opzichte van voorgaande jaren is de toename van de defensiebestedingen duidelijk teruggelopen. In 1980 en 1981 stegen de totale defensie-uitgaven nog met 7,7% respectievelijk 7,9% (zie MO 9/80). Ook is de voor 1982 geplande groei van de uitgaven voor de defensie in zijn totaliteit geringer dan de stijging van de gezamenlijke begrotingsuitgaven, waarvan overigens een niet gering gedeelte niet gespecificeerd is.

Aangenomen wordt dat niet alle uitgaven ten behoeve van de defensie in de officiële begrotingscijfers zijn opgenomen.

Geschat wordt dat de officiële begrotingsuitgaven met 15 à 20% moeten worden verhoogd om een realistisch beeld te krijgen van de feitelijke omvang van de defensiebestedingen van de DDR. Overigens besteedt de DDR op basis van de officiële cijfers al relatief meer aan de defensie dan de overige NSWP-landen, namelijk rond 7,8% van het (geproduceerde) nationale inkomen.

4. Hongarije

Economische ontwikkeling in 1981 en het jaarplan 1982

In 1981 bedroeg de groei van het nationaal inkomen 1%. Gepland was een stijging van 2,0 à 2,5%. De industriële produktie nam 2,0 à 2,5% toe en bleef daarmee achter bij de planverwachtingen (+ 3,0 à 3,5%).

Ook de groei van de landbouwproduktie was geringer dan in het jaarplan 1981 was voorzien (+ 3,0%). De lichte daling van de produktie van de bouwsector in 1981 hing samen met de teruglopende omvang van de investeringen. Volgens een in december uitgegeven communiqué van het CC van de Hongaarse CP is in 1981 het reële inkomen per hoofd van de bevolking met 2% gestegen (plan: +1,0%), ondanks het feit dat de Hongaarse consument het afgelopen jaar volgens de officiële cijfers werd geconfronteerd met een stijging van het prijsniveau met 4,5 à 5% (hetgeen overeenkwam met de planning). Op het gebied van de buitenlandse handel werd in 1981 opnieuw vooruitgang geboekt bij het streven naar een herstel van het evenwicht op de handelsbalans (met vooral het westen).

In 1982 moet de groei van het nationaal inkomen 1,0 à 1,5% bedragen. De industriële en landbouwproduktie moeten volgens het jaarplan 2,0 à 2,5% en 4,0 à 4,5% stijgen. De investeringen zullen opnieuw worden verlaagd. De Hongaarse export moet volgens het jaarplan in 1982 met 6 à 8% toenemen, terwijl de import slechts 2 à 3% mag stijgen. De toename van de export zal primair door de agrarische sector moeten worden verwezenlijkt, al zal ook een groter deel van de industriële produktie moeten worden uitgevoerd. De levensstandaard van de bevolking zal in 1982 op het bestaande niveau worden gestabiliseerd. Zowel de lonen als de prijzen zullen volgens het jaarplan met 4,5 à 5% stijgen. (W,R)

Commentaar: In het economische beleid voor 1982 staat opnieuw het herstel van het evenwicht op het gebied van de buitenlandse handel centraal. Er wordt verder slechts naar handhaving van de levensstandaard getreefd. Deze twee elementen vormen de kern van de sinds 1978 gevoerde politiek, die de afgelopen jaren reeds duidelijk vruchten heeft afgeworpen: de terugdringing van de binnenlandse bestedingen, de doorgevoerde economische hervormingen (zie onder meer MO 10/81),

en de sterke stimulering van de export hebben ertoe geleid dat de tekorten op de handelsbalans met het westen zeer sterk zijn teruggelopen en de groei van de (harde valuta) schuldenlast tot staan is gebracht.

Uit uitspraken van de voorzitter van het Nationaal Planbureau, vice-premier Faluvegi, kan tevens worden opgemaakt, dat de Hongaarse regering met name de te verwachten ontwikkeling van de wereldeconomie (en daarmee van de Hongaarse export naar het westen) nu veel ongunstiger inschat dan voorheen. De aanvraag door Hongarije van het lidmaatschap van het Internationale Monetaire Fonds (IMF) begin november 1981 (waarover de Sovjet-Unie eerst achteraf zou zijn geconsulteerd) werd door Faluvegi met deze (meer) pessimistische beoordeling van de "externe" economische omstandigheden in verband gebracht. De Hongaarse regering acht herstructurering van de industrie, die er onder meer toe zou leiden dat de produktie van "niet-winstgevende" goederen zou worden gestaakt, een noodzakelijke voorwaarde voor een verdere verhoging van de Hongaarse export maar meent tevens dat deze geleidelijk zal moeten plaatsvinden teneinde het ontstaan van een omvangrijke werkeloosheid te voorkomen. In zekere zin verkiest de Hongaarse leiding daarmee economische stagnatie - en een trager verlopende aanpassing van de economische structuur aan de internationale economische omstandigheden - boven de (onaanvaardbaar geachte) sociale gevolgen van een sneller doorgevoerde herstructurering van de Hongaarse economie.

Overigens gaf de voorzitter van het Planbureau van de ontwikkelingsperspectieven van de handel met de overige CEMA-landen evenmin een rooskleurig beeld. De negatieve gevolgen van de crisis in Polen voor de economische samenwerking tussen de Oostbloklanden alsmede de problemen die de meeste CEMA-landen ondervinden op het gebied van de landbouw/voedselvoorziening, de betalingsbalans en de energievoorziening spelen daar onder meer een rol bij.

Voor Hongarije zelf lijkt het probleem van de energievoorziening steeds grotere betekenis te krijgen. Blijkens het CC-communiqué zal ernaar gestreefd worden dit jaar het energieverbruik op het niveau van 1981 te stabiliseren, terwijl tevens gepoogd zal worden het verbruik van olie (produkten) terug te dringen. Een en ander moet gezien worden tegen de achtergrond van het feit, dat de Sovjet-Unie de olie-uitvoer naar Hongarije dit jaar zal verminderen. De meldingen over de omvang van de daling van de Sovjet olie-export naar Hongarije lopen nogal uiteen. Het lijkt aannemelijk, dat het gaat om een verlaging met 0,5 miljoen ton. Dit komt overeen met een vermindering van 7% ten opzichte van de omvang van de olie-import uit de Sovjet-Unie in 1980 en 1981. Het betreft hier mogelijk uitsluitend olie, die voorheen tegen de binnen de CEMA geldende, gunstige prijzen (zonder harde valuta-kosten) werd aangekocht.

De verlaging van de olie-uitvoer naar Hongarije (als ook die naar Tsjechoslowakije en de DDR) is mogelijk een gevolg van het feit, dat de stijgende kosten verbonden aan de invoer van graan (en staal) de Sovjet-Unie dwingen de uitvoer van olie naar het westen op te voeren. Ook de kosten van de Sovjet hulpverlening aan Polen kunnen tot het besluit hebben bijgedragen de uitvoer van olie naar de CEMA-landen te verlagen. Gezien het feit dat de oliewinning in de Sovjet-Unie in 1981 vrijwel het geplande niveau heeft bereikt, lijken problemen bij de produktie, daarbij een veel geringere rol te hebben gespeeld. Het kan evenmin worden uitgesloten, dat de verlaging van de olie-uitvoer door de Sovjet-Unie deel uitmaakt van een streven van Sovjet zijde de handelsbalans der NSWP-landen in de huidige planperiode meer in evenwicht te houden dan in de jaren 1976-1980 het geval was. In die periode vertoonde de Sovjet handelsbalans met de overige CEMA-landen een overschot van in totaal 8 miljard roebel. Een meer evenwichtige ontwikkeling van de handel tussen de Sovjet-Unie en haar partners zou dan kunnen worden bewerkstelligd door een verhoging van de import uit deze landen en/of door een verlaging van de Sovjet uitvoer.

Indien dit van Sovjet zijde daadwerkelijk wordt nagestreefd, zou de economische ontwikkeling van Hongarije (en de meeste overige Oostbloklanden) daardoor ongunstig beïnvloed worden, aangezien het de ruimte voor een uitbreiding van de handelsbetrekkingen met het westen zou beperken.

Hoofdstuk C: Militair

1. Activiteiten Warschaupakt landstrijdkrachten

a. Algemeen

De oefen-/opleidingsactiviteit bij de Warschaupakt landstrijdkrachten in Centraal Europa was gedurende de verslagperiode over het algemeen slechts gering. In afwijking van dezelfde periode in 1981 waren de activiteiten ook bij het afsluiten van dit overzicht nog gering. In Tsjechoslowakije werd de multinationale oefening "DRUZHBA'82" gehouden, waarover in dit overzicht afzonderlijk zal worden gerapporteerd.

b. Polen

Gedurende de tweede helft van de verslagperiode vond een geleidelijke terugkeer naar de garnizoenen plaats van strijdkrachten die waren ingeschakeld bij de controle op de uitvoering van de bepalingen behorende bij de afgekondigde Staat van Beleg. Bij het afsluiten van dit overzicht was nog slechts een relatief gering aantal Poolse eenheden actief met het rijden van partouilles en het bezetten van roadblocks, voornamelijk in de grote steden en op de hoofdverkeerswegen.

Eind december werd een melding ontvangen dat bij elementen van 1 Mechdiv/3 Lr in Warschau ongeregelheden waren uitgebroken. Oorzaak hiervan was ontevredenheid over de slechte materiële voorzieningen terwijl ook de voortdurende patrouille-activiteiten als zinloos werden ervaren. Mogelijk als gevolg van de onrust binnen de divisie zouden diverse eenheden uit Warschau zijn teruggetrokken. Bevestiging hiervan dient evenwel nog te worden afgewacht.

Tijdens de verslagperiode zijn ook elementen van de Poolse strijdkrachten ingeschakeld bij het bestrijden van wateroverlast, in het bijzonder in Centraal Polen, tussen Warschau en Poznan en in het gebied ten noordoosten van Warschau. Gedurende de verslagperiode werd in Polen ook een aanvang gemaakt met het oproepen van dienstplichtigen bij de landstrijdkrachten, die eigenlijk in oktober 1981 op hadden moeten komen.

Uitstel van de opkomst houdt vrijwel zeker verband met het afkondigen van de Staat van Beleg in december 1981.

Bij het afsluiten van dit overzicht werd een melding ontvangen dat in diverse garnizoenen dienstplichtigen werden gedemobiliseerd. Aangenomen wordt dat daarmee de halfjaarlijkse personeelwisseling in Polen verder een normaal verloop zal hebben.

c. Tsjechoslowakije

Van 25- 30 januari werd in het westen van Tsjechoslowakije de in het kader van de CBMs aangekondigde multinationale Warschaupakt oefening "DRUZHBA '82" gehouden. Aan deze oefening werd deelgenomen door Tsjechoslowaakse, Sovjet (behorend tot de TsGV) en Hongaarse strijdkrachten.

Voorzover momenteel bekend had de oefening een normaal verloop waarbij het bekende scenario werd gevolgd, bestaande uit een aanval door NAVO-strijdkrachten vanuit het westen, die tot staan wordt gebracht en gevolgd door de tegenaanval. In het kader van de oefening werd o.m. het oversteken van een waterhindernis uitgevoerd alsmede een luchtlanding door Tsjechoslowaakse parachutisten en/of heligelande infanteristen. De oefening vond deels plaats onder gesimuleerde nucleaire omstandigheden, waarbij door de tegenstander neutronenwapens werden ingezet.

Zwaartepunten van de oefening vonden plaats op de oefenterreinen Mimon en Doupov, waar bepaalde delen, die grondig waren voorbereid en voorgeoefend, als demonstratie werden uitgevoerd.

Hierbij was o.m. aanwezig de Opperbevelhebber van de Verenigde Strijdkrachten van het Warschaupakt, MSU [REDACTED]. De leiding van de oefening was in handen van de Tsjechoslowaakse Bevelhebber van het Zuid-West front.

Voorzover tot op heden bekend was de enige opmerkelijke afwijking ten opzichte van DRUZHBA-oefeningen van voorgaande jaren, dat de oefening deze keer meer fasen omvatte.

De oefening werd besloten met een bijeenkomst te Doupov, waarna de deelnemende strijdkrachten terugkeerden naar hun garnizoenen, zoals in de officiële aankondiging was vermeld. De laatste elementen van de deelnemende Hongaarse strijdkrachten verlieten op 1 februari het oefenterrein Doupov.

2. Materieel Warschaupakt

a. BMP-M 1981

Tijdens de oefening "ZAPAD '81" werden BMP's waargenomen die waren voorzien van een hoofdbewapening, welke reeds in april 1981 in Afghanistan was waargenomen. Het betreft een mogelijk 30 mm kanon in een grotere (waarschijnlijk tweemans) toren. Het is mogelijk dat deze BMP-M 1981 de BMP-1 gaat opvolgen.

b. Nieuw brugtype

Tijdens de oefening "ZAPAD '81" is een nieuw type vlotbrug waargenomen welke bestaat uit amfibische (wiel?)voertuigen waarop pontons zijn gemonteerd. Voor het samenstellen van de brug rijden de voertuigen het water in, worden de pontons uitgeklast en de vloten aaneengekoppeld tot een brug. Het voordeel is een veel snellere werkwijze in vergelijking met de pontonbruggen.

c. Nieuwe pontonbrug

Bij de Roemeense strijdkrachten is een nieuw type pontonbrug waargenomen die mogelijk de verouderde pontonbrug PR-60 zal vervangen. Bij deze nieuwe pontonbrug liggen, net als bij de PR-60, per voertuig 2 pontons op elkaar; als transportvoertuig fungeert de vrachtauto DAC-665 T.

De verwachting bestaat dat met dit nieuwe materieel sneller een pontonbrug is samen te stellen.

d. GAZ-66 B tankwagen

De eerste melding is ontvangen dat bij de "Air Assault Brigade" van de GSVG de GAZ-66 B tankwagen zou zijn ingevoerd. Deze GAZ-66 B tankwagen is na de GAZ-66 B vrachtauto, de meervoudige raketwerper M 1975 op GAZ-66 B en het GAZ-66 B radio/verbindingvoertuig, de vierde versie welke afgeworpen kan worden.

3. Slagorde Warschaupakt

a. SS-21

Op het oefengebied van 79 Gde Tkdiv GSVG zijn 3 x SS-21 voertuigen waargenomen. Hiermede wordt de invoering van de SS-21 bevestigd. De herkenningstekens op de voertuigen duiden op binding met 79 Gde Tkdiv.

b. Sovjet tropo site in Polen

Onlangs werd bij het plaatsje Brzoski Male (EE 7436) een nieuwe Sovjet TWIN PLATE site waargenomen. Deze site bevat vier TWIN PLATES. Hier- van zijn er twee gericht op de plaats Grodno in de Sovjet-Unie en twee op de plaats Wiktorowo in Polen. Aldus is de (reeds langer verwachte) verbinding tussen de Sovjet-Unie en de DDR via een noordelijke tropo- scatterlijn tot stand gekomen.

c. T-72 en SA-4

Waarnemingen wijzen uit dat de T-72 en de SA-4 in kleine aantallen aanwezig zijn in Bulgarije. Dit is de bevestiging van de eerste waar- neming van de T-72 en de SA-4 in Bulgarije tijdens de parade op 9 september 1981.

d. "Secure Voice" apparatuur

Op regimentsniveau en hoger komt sedert geruime tijd "secure voice" apparatuur voor. Dit geldt voor zowel gevechts- als ondersteunende eenheden. De commandant van de eenheid en zijn staf zijn de gebruikers van deze apparatuur. Momenteel zijn er indicaties voorhanden die er op wijzen dat deze apparatuur ook op bataljonsniveau zou voorkomen. Het betreft hier apparatuur welke gebruik maakt van analoge tech- nieken.

De verwachting dezerzijds is dat apparatuur, gebruik makend van digitale technieken, vanaf 1984/1985 ingevoerd zou kunnen gaan worden.

DEEL II: MIDDEN-OOSTEN/AFRIKA1. Syriëa. Golan

President Assad probeert in de situatie van verscherpt conflict met Israël als gevolg van de Golan-annexatie bredere inter-Arabische en Sovjet steun te verwerven.

Na de reis van Assad, eind december 1981, naar Saoedi-Arabië en andere Arabische landen bracht ook de Minister van Buitenlandse Zaken [REDACTED] begin januari, bezoeken aan verschillende Golfstaten en aan Moskou.

Het krijgen van politieke, financiële en materiële steun zal ongetwijfeld deel hebben uitgemaakt van het reisdoel van de Syrische leiders. Niet duidelijk is geworden in hoeverre met name de gematigde Arabische landen steun hebben toegezegd, maar verondersteld mag worden dat de Golfstaten uiterst terughoudend zullen reageren inzake een specifieke actie tegen Israël anders dan op het diplomatieke front.

Commentaar: Nu een ontwerp-resolutie gericht op sanctiemaatregelen tegen Israël naar aanleiding van de Golan-annexatie door een Amerikaans veto is getroffen, wordt Assad genoodzaakt de kaart van het Arabische "front van solidariteit" te trekken.

Mede op grond van de reserve van een aantal Arabische landen ten aanzien van Syrische regionale activiteiten (militaire aanwezigheid in Libanon, steun aan Iran, frictie met Jordanië, betrekkingen met Libië en andere radicale staten in het Midden Oosten in het kader van het Standvastigheidsfront) moet worden betwijfeld of Assad in het gematigde Arabische kamp meer dan verbale steun oogst. Omgekeerd heeft de Golan-annexatie het Syrië gemakkelijker gemaakt om landen als Saoedi-Arabië onder ogen te brengen dat zonder voorafgaande consultatie met Damascus een gemeenschappelijk Arabisch voorstel, zoals het plan-Fahd voor een regeling voor het Arabisch-Israëliësch conflict, niet haalbaar is.

De Syriërs bedienen zichzelf in ieder geval van verbaal geweld. Volgens [REDACTED] noodzaakt het "falen" van de

Veiligheidsraad Damascus om een overeenkomst tot zogeheten "strategische samenwerking" met Moskou aan te gaan, parallel aan het kortstondige "memorandum" van eenzelfde strekking tussen Washington en Jeruzalem.

Over eventuele afspraken dienaangaande tussen Damascus en Moskou is niet meer bekend geworden dan dat "Both sides confirmed their striving to continue to strengthen cooperation in all areas, including military matters". De versterkte samenwerking moet zich uiten door aanvullende wapenleveranties van Sovjet zijde. Met betrekking tot al dan niet concrete resultaten en te ondernemen actie heeft Syrië zich naar buiten toe al ingedekt door te verklaren dat definitieve beslissingen zullen worden aangehouden tot na het debat in de Algemeen Vergadering van de VN en van de conferentie van de Arabische Ministers van Buitenlandse Zaken, die nu is vastgesteld op 12 februari in Tunis.

Voor welke vorm van actie tegenover Israël Assad uiteindelijk opteert, moet worden afgewacht. Dat deze in het militaire vlak zal liggen moet niet waarschijnlijk worden geacht, aangezien de risico's op dit moment inherent zijn aan de Israëlische militaire superioriteit.

Volstaan moet worden met de constatering dat Assad kennelijk alle belang blijft hechten aan het laten voortbestaan van de spanningen (onrustverschijnselen in Syrië zelf zullen hieraan waarschijnlijk ook toedoen).

Bij elke crisissituatie in de regio spint het Assad-regime garen met het oogmerk om politiek voordeel te behalen en een frontpositie in te blijven nemen met betrekking tot de kern van de Midden-Oosten problematiek: de Palestijnse kwestie. Tegen deze achtergrond van de inter-Arabische concurrentie met het uit acht punten bestaande plan-Fahd voor een vredesregeling moet de bekendmaking eind januari van een uit drie punten bestaand vredesplan door Syrië waarschijnlijk vooral worden gezien.

b. Syrië / Libanon

Ondanks de voordurende latente crisissituatie in Libanon waarbij in de eerste plaats moet worden gedacht aan de Syrische SAM-sites in de Bekaa-vallei en het wankele bestand tussen de Palestijnen en Israël

sedert 24 juli 1981, beperkt Damascus momenteel elke activiteit in Libanon die aanleiding zou kunnen geven tot een provocerende uitwerking met name tegenover Israël. Het afvuren van een SA-6 raket op 20 januari op Israëlische vliegtuigen bleef een incident en beoogde vermoedelijk een demonstratie-effect.

Een aantal factoren dat in deze status quo-situatie van invloed is, is mogelijk te relateren aan: de politieke windstilte in verband met 25 april als datum van Israëlische terugtrekking uit de Sinai en van afsluiting van een belangrijke fase van het Camp David-vredesproces; de Israëlische Golan-annexatie als daad van politiek-militaire uitdaging die aanleiding vormt voor politieke Arabische tegenactie, waardoor een hernieuwd Saoedisch vredesinitiatief als variant en vervolg op het plan-Fahd voorlopig minder waarschijnlijk is; de aanstaande presidentsverkiezing in Libanon.

Indien in dit verband sprake moet zijn van een combinatie van factoren en motieven dan vormt de eventuele opvolging en/of herverkiezing van de huidige president Sarkis niet de minst belangrijke. Daarvoor zijn de ontmoetingen die sedert eind december 1981 zouden hebben plaatsgevonden tussen [REDACTED] (leider van de christelijke "Lebanese Forces") en [REDACTED] (hoofd van de Syrische inlichtingendienst in Libanon en lid van het Follow-up Comité als inter-Arabisch bemiddelingsorgaan) opzienbarend genoeg te noemen.

Naar verluidt had het gespreksonderwerp tussen beide vertegenwoordigers van de belangrijkste antagonisten in Libanon betrekking op een kenmerkende overeenkomst over het verloop van de verkiezingen of zelfs op de presidentiële kandidatuur.

In deze verslagperiode vonden in Beiroet en zuidelijk Libanon opnieuw incidentele gewelddadige confrontaties plaats. Het betrof voornamelijk botsingen tussen AMAL en de linkse Nationale Beweging die feitelijk geen bedreiging vormden voor het bestand.

Commentaar: Nadat Falangistenleider [REDACTED] eind november reeds een plan voor "nationale verzoening" bekend maakte, vormt de vermelde dialoog met de Syriërs mogelijk een aanwijzing dat [REDACTED] c.s. een andere koers volgen, of althans andere politieke middelen hanteren dat die van de militante confrontatie. Het is zeer aannemelijk dat [REDACTED] recente politieke lijn uitsluitend tactisch is bedoeld; met andere woorden, dat de Falangisten aspiraties hebben in de richting van het Libanese presidentschap en hun klaar-

blijkelijke bereidheid om te streven naar een zogeheten "nationale verzoening" als middel daartoe hebben ontworpen. Contacten met Syrië, als machtsfactor van betekenis in Libanon, moeten daarom worden aangegaan om tenminste tot een vorm van overeenkomst te komen.

Ook de Syriërs zullen hun belangen hebben bij contacten met Falangisten. De indruk bestaat dat het gebrek aan vooruitgang in de activiteiten van het Follow-up Comité als inter-Arabische bemiddelingscommissie samenhangt met de bilaterale contacten tussen Syrië en de Falangisten.

In dit geheel moet misschien ook de oproep van

██████████ (de leider van de Nationale Libanese partij, gelieerd aan de Libanese Forces) worden gezien, dat er een nieuw internationaal lichaam, niet verbonden met de Arabische wereld, zich moet gaan bemoeien met een oplossing voor het Libanese probleem.

Dat Syrië diverse politieke mogelijkheden onderzoekt is terug te voeren tot de politiek van Damascus om haar politiek-militaire positie in Libanon te continueren. Dit kan mede voortkomen uit de omstandigheid dat Syrië de door de Arabische Liga recentelijk opgerichte commissie (Arab Joint Strategy Committee) die zich in overeenstemming met de Fez-resolutie met zuidelijk Libanon gaat bezighouden (waarvan naast Syrië bijvoorbeeld ook Irak en Jordanië deel uitmaken) als een hinderlijk lichaam gaat ervaren dat de Syrische positie en invloed op de Libanese partijen zou kunnen ondermijnen. Om die reden moet worden afgewacht in hoeverre Damascus bereid is mee te werken aan pogingen van de commissie om de situatie in zuid-Libanon te bestendigen.

c. Intern

Midden januari werd door niet-Syrische bronnen melding gemaakt van arrestaties door Syrische veiligheidseenheden van ca. honderd officieren die werden verdacht van subversieve acties gericht tegen het Assad-regime. Berichten over de executie van enkele tientallen oppositionele luchtmacht-officieren, waaronder ██████████ eind

januari, lijken een bevestiging in te houden over dissidente activiteiten in legerkringen binnen het Ba'ath-regime.

Commentaar: De herhaalde berichten over gerichte aanslagen in Syrië in de afgelopen maanden hoeven geen oorzakelijk verband te houden met de laatste actie van het regime-Assad tegen keneljk politiek geïnspireerde opposenten in luchtmachtkringen, die als een van de weinige sectoren van de militair-politieke elite niet door Alawieten wordt gedomineerd. Indien [REDACTED] daadwerkelijk deel heeft uitgemaakt van een oppositionele Ba'ath-factie lijkt alle reden aanwezig te veronderstellen dat sprake is geweest van een coup poging in Syrië.

[REDACTED] bekleedde een hoge positie in het Nationale Commando van de Ba'ath-partij en was betrokken bij het militaire inlichtingenapparaat. Hij gold lange tijd als een kandidaat voor eventuele opvolging of als een politiek alternatief voor Hafez al-Assad.

Deze hoedanigheid, mogelijk in combinatie met al te geprononceerde politieke aspiraties is naar het lijkt door Assad als een bedreiging ervaren en aanleiding geweest zijn positie te beschermen.

Als de vermelde gebeurtenis op waarheid berust vormt dit een nieuwe indicatie voor het feit dat Assad's regime periodiek interne, oppositionele uitdagingen ondervindt, maar eveneens (opnieuw) erin lijkt geslaagd een aanslag te overleven.

Wat dit laatste betreft kan de huidige Alawitische machthebbers een zekere stabiliteit niet worden ontzegd, maar toch mogen zij zich ook niet verheugen in een politieke consensus binnen haar eigen machtselite.

2. Egypte

Intern

De eerste drie maanden van president Mubarak's bewind zijn niet zonder veranderingen voorbijgegaan.

Periodieke vrijlatingen van gearresteerde politieke en religieuze opposanten sedert eind november 1981, kabinetswijzigingen en aankondiging van economische hervormingen maken deel uit van Mubarak's nieuwe beleidsopvatting. Deze recente ontwikkelingen kunnen niet los worden gezien van de situatie waarin Egypte in politiek en sociaal-economisch opzicht zich bevindt.

Hierbij dient onderscheid te worden gemaakt tussen een "technocratisch" aan te duiden benadering van de huidige problemen en het uit laten gaan van op hervormingen gerichte impulsen om een nationale consensus te stimuleren en zodoende de machtsbasis van het nieuwe regime te versterken.

Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste interne ontwikkelingen.

a. Regeringswijziging

Begin januari ontsloeg Mubarak het nog onder [REDACTED] geformeerde kabinet, gaf zijn functie als premier op en verleende de voormalige eerste vice-premier, [REDACTED] de opdracht een nieuwe regering te formeren. Van het 32 leden tellende kabinet werden er acht vervangen, waaronder het gehele economische team.

De Ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie bleven in hun functie gehandhaafd.

De opvallendste functionele verandering betreft de vervanging van generaal [REDACTED] als Minister van Binnenlandse Zaken door generaal [REDACTED]. [REDACTED] behoudt zijn functie als vice-premier en gaat zich bezig houden met regionale veiligheidstaken.

Op de post van Informatie werd [REDACTED] tot minister benoemd.

Alle genoemde personen moeten worden gerekend tot de politieke sleutelfiguren rond president Mubarak en kern van het politieke regime.

Als factoren die een rol hebben gespeeld bij de regeringswijzigingen moeten worden genoemd: het negatieve beeld van de regering,

a.g.v. corruptie; de gecombineerde functies van het staatshoofd; en vooral het falen van het regeringsbeleid tot nu toe in de sociaal-economische sector. Hieraan dient te worden toegevoegd de reactie van oppositionele groeperingen en stromingen, met name van religieuze zijde.

b. Oppositie

Van de massaal gearresteerde opposanten van de regering- [REDACTED] in september 1981, worden leiders van de Moslem Broederschap ([REDACTED] el-Telmessani en Abdel Hamid Kishk), de Koptische gemeenschap, oppositionele politieke partijen [REDACTED] (neo-) Wafdpartij) en invloedrijke individuen ([REDACTED] [REDACTED] Heikal) op vrije voeten gesteld.

De meerderheid (circa enkele duizenden) van gearresteerde militante fundamentalisten en linkse sympathisanten valt hier niet onder.

Opvallend is verder dat de veelbesproken paus der Kopten, Shenouda III blijft verbannen.

De regering-Mubarak blijkt terdege rekening te houden met islamitisch-fundamentalistische sentimenten in Egypte. Dit mag blijken uit de wijziging die plaats vond aan de top van het ministerie van het islamitisch domein (Waqf's). De voormalige mufti van de republiek (de hoogste gezagsinstantie op het gebied van het islamitisch recht) [REDACTED], is aan het hoofd gesteld. In aanmerking genomen dat de mufti als doctrinair wordt bestempeld, mag worden verondersteld dat er weinig vernieuwingsdrang van hem zal uitgaan; tegelijkertijd wordt aan de fundamentalisten bij hun propageren van de her-islamisering van het sociale leven tegemoet gekomen.

Op dit gebied is duidelijk sprake van een politieke koersaanpassing, vergeleken met [REDACTED] politieke praktijk, antagonisme aan de basis te beperken. Ondanks het feit dat de vrijgelaten opposanten zich in verzoevende bewoordingen hebben uitgelaten ten aanzien van de aangekondigde nieuwe politiek van Mubarak en bereid lijken te participeren in het scheppen van een vernieuwd, nationalistisch georiënteerd sociaal-politiek platform in Egypte, moet worden geconstateerd dat er onvrede

heerst over de voortdurende uitzonderingstoestand, de samenstelling en het functioneren van de nationale vergadering en Mubarak's gecombineerde functie van president en voorzitter van de Nationale Democratische Partij als dominante regeringspartij, waartoe Mubarak op 26 januari werd gekozen.

c. Sociaal-economisch beleid

De indruk bestaat dat de partiële regeringsverandering van tijdelijke aard is en moet worden gezien als een maatregel met het karakter van een politieke aanpassing aan de kritieke sociaal-economische omstandigheden waarin de Egyptische samenleving verkeert, hoofdzakelijk als gevolg van het onvoldoende van de grond komen van [REDACTED] "open deur" politiek ("infitah") gericht op het stimuleren van buitenlandse investeringen. In de als "nieuw" aangediende economische politiek wordt de nadruk gelegd op het stelsel van subsidies voor de voedselvoorziening, die een grote last vormen voor het nationale budget.

Voedsel wordt met steun van westerse en gematigde Arabische landen grotendeels geïmporteerd, wat op langere termijn fnuikend is gebleken voor de agrarische activiteiten en vernieuwing van de sociaal-economische infrastructuur. Deze omstandigheden gelden als een ander motief voor de als "hervormingen" aangekondigde plannen en maatregelen gericht op toeneming van de productie, vermindering van de consumptie en import, alsmede de koppeling van de lonen aan de productie.

Hoewel de regering schijnt te denken aan het opzetten van een vijfjarenplan in die richting speelt de afwezigheid van voldoende financiële middelen, onder andere als gevolg van de verminderde olieopbrengsten, de regeringsplannen parten.

In dit licht beschouwd moet Mubarak's bezoek aan Italië, Groot-Brittannië, Frankrijk, de Verenigde Staten, West-Duitsland en Oostenrijk óók worden gezien. Mubarak zal ongetwijfeld trachten financieel-economische steun toegezegd te krijgen naast de verhoogde militaire hulp van de VS (met 50%, ter waarde van US \$ 400 miljoen voor het volgende belastingjaar), terwijl Mubarak de indruk zal wekken dat zijn regime op een (herstelde) stabiele basis rust.

d. Regionaal

Cairo's externe politieke opstelling blijft momenteel onverminderd ver-

bonden met haar eerste prioriteit: het terugkrijgen van de Sinai in april van dit jaar. Ook na dat tijdstip zal Cairo zich in politiek opzicht pragmatisch blijven opstellen en zal formeel worden vastgehouden aan het Camp David-vredesproces. Annexatie van de Golan door Israël ontlokte de leiders in Cairo weliswaar enkele reacties die kunnen worden uitgelegd als bestemd voor de betrokkenheid met de Arabische broederlanden met betrekking tot de Palestijnse kern van de Midden Oosten-problematiek, maar in zijn algemeenheid sprak het Egyptische pragmatisme voor zich.

Hoewel gevat in verschillende bewoordingen lieten [REDACTED] [REDACTED] Ali en [REDACTED] duidelijk blijken dat Egypte zeker niet van plan is zich aan Arabische zijde (i.c. Syrische) te scharen in een situatie van een militaire confrontatie met Israël, hoewel de Egyptische politiek "erop blijft voorbereid de andere Arabische staten inzake hun veiligheid te helpen", volgens [REDACTED]. Hieraan moet worden toegevoegd dat de impliciete Egyptische voorwaarde ongetwijfeld erkenning van de Egyptische vredespolitiek en wederopneming in de Arabische Liga inhoudt.

Naast het unilaterale politieke doel waarop Cairo afstevent zijn er diplomatiek - politieke activiteiten waar te nemen die alles te maken hebben met de "follow-up" van de eerste Camp-David-fase waarin de Camp David-akkoorden ook voorzien, namelijk: de besprekingen over autonomie van de Palestijnen. De VS lijkt haast te maken om de autonomie-besprekingen te stimuleren om zodoende geen stilstand in het diplomatiek-politieke overleg na april te laten ontstaan.

Het overleg wordt momenteel getroffen door Israelisch-Egyptische verschillen van principiële aard die ten grondslag liggen aan verschillende concepties. De positie van Oost-Jeruzalem is een van de politieke hangijzers.

Met het vooruitzicht van een af te sluiten hoofdstuk in april voor wat Egypte betreft, is het niet denkbeeldig dat Cairo zich na april ruimte scheidt om bredere politieke opties te exploreren. Er zijn aanwijzingen dat Mubarak zijn hoop stelt op een consensus met gematigde Arabische landen over de te volgen koers, welke echter tijd behoeft. Om die reden zou hij de autonomie besprekingen niet willen overhaasten;

indien juist, zou dit steeds meer een bron van Israelisch wantrouwen kunnen worden. Tevens vormt de verbetering van relaties met Moskou hiervoor een indicatie. Recentelijk keerden enkele tientallen technische adviseurs terug naar Egypte, werden twee Sovjet diplomaten aan de diplomatieke staf in Cairo toegevoegd en is een verdrag in de maak tot uitbreiding van de Sovjet-Egyptische handel voor dit jaar. Mubarak heeft tot nu toe herhaalde malen verklaard dat (de concepten van) [REDACTED] politiek worden voortgezet.

Op grond van de noodzaak voor een "facelift" van een nieuw bewind heeft Mubarak tot nu toe enkele aanzetten tot interne, sociaal-politieke vernieuwing, of misschien beter gezegd: politieke aanpassing, doorgevoerd die mogelijk dienen als aanloop tot grootschaliger hervormingen. De tijd en de interne oppositionele reacties zullen aangeven in hoeverre Mubarak daarin daadwerkelijk vooruitgang wil boeken.

Hierin past ook de te voeren politiek van niet-gebondenheid die Mubarak heeft aangekondigd. Indicaties hiertoe vormen de vermelde herstelde contacten met de SU en de wapenaankopen in Frankrijk (20 Mirage-2000 gevechtsvliegtuigen, waarde \$ 1 miljoen), het laatste ongetwijfeld bedoeld om niet geheel afhankelijk van de VS te worden

3. Soedan

Interne situatie

Het regime van president [REDACTED] heeft in de afgelopen maanden in hevige mate te kampen gehad met binnenlandse ontrust. Het verzet vloeide enerzijds voort uit ontevredenheid met het door de regering gevoerde economische beleid, en was anderzijds een manifestatie van de groeiende politieke oppositie tegen de op bestuurlijke decentralisering gerichte plannen van de Soedanese president.

In de hoofdstad deden zich hevige studentenrellen voor die een reactie waren op de prijsverhogingen welke recentelijk door het centrale gezag werden doorgevoerd. De Soedanese economie worstelt momenteel met een inflatie-percentages van 50% en een tekort op de betalingsbalans van naar schatting \$ 700 miljoen. Op aanbeveling van het Internationale Monetaire Fonds is door [REDACTED] een ingrijpend economisch bezuinigingsprogramma opgesteld, dat onder meer de devaluatie van de Soedanese munt behelst met 12,5%, de verhoging van de olieprijs met 35% en de stijging van de suikerprijs met 62%. Het programma heeft evenwel aanleiding gegeven tot ernstige voedselrellen en grootscheepse studentenbegrotingen in het gehele land. Dit noopte de regering tot het nemen van gewelddadige tegenmaatregelen (het inzetten van politie- en legereenheden) en tot het sluiten van enkele universiteiten.

Niet alleen de economische crisis heeft echter een destabiliserende invloed op het centrale bewind. Een minstens even grote bedreiging voor het regime lijkt er uit te gaan van de oppositie tegen de pogingen van [REDACTED] om door middel van bestuurlijke veranderingen zekere bevoegdheden van het nationale parlement over te hevelen naar een zestal gewestelijke vergaderingen. In het zuiden van Soedan, waar een reorganisatie beoogd wordt van de huidige staatkundige structuur in een drietal semi-autonome provincies met elk een eigen lokaal bestuur, manifesteerde het verzet zich in de oprichting van een "Raad ter Handhaving van de Eenheid in het Zuiden". Deze raad bood op 22 december 1981 een petitie aan de Soedanese president aan, waarin autonomie werd geëist voor een onopgedeeld Zuiden, als separaat gebied, met Juba als hoofdstad. Dit zou het herstel vereisen van de lokale zuidelijke regering die begin oktober 1981 door [REDACTED] in het kader van zijn staatkundig hervormingsprogramma werd ontbonden. Het streven naar het verkrijgen van een autonome status, hetwelk in het christelijk/animistische Zuiden

diepgeworteld is, werd onlangs nieuw leven ingeblazen door de recente vondst van veelbelovende oliebronnen. ██████ reageerde evenwel op de petitie door de genoemde raad te verbieden en een twintigtal zuidelijke politici te arresteren. Deze politici waren allen prominenten uit de voormalige lokale zuidelijke regering; onder hen bevond zich ook de vroegere minister-president van de Zuidelijke Regio, ██████.

Zich bedreigd voelend door het toenemend verzet tegen zijn regime lijkt ██████ momenteel zijn positie te willen consolideren door reorganisaties door te voeren in de Socialistische Soedanese Unie (SSU), de enige legale politieke partij in zijn land, en door een aantal sleutelposities in zijn persoon te verenigen. Hij ontbond het Politbureau, het centrale comité en het algemene secretariaat van de SSU, en stelde een 41 man tellend volkscomité samen dat de opdracht kreeg de regeringspartij op alle niveau's te reorganiseren. Onder het mom dat zowel de SSU als de strijdkrachten zich incompetent zouden hebben gedragen bij het optreden tegen de recente anti-regeringsbetogingen, werd bij decreet generaal ██████ ontslagen, die in zich de functies van algemeen secretaris van de partij, Minister van Defensie, Bevelhebber der Strijdkrachten en eerste vice-president verenigde. Afgezien van het laatstgenoemde ambt werden alle overige taken van ██████ voor onbepaalde tijd door president ██████ zelf overgenomen.

Er zijn berichten, dat de derde vice-president en Minister van Staatsveiligheid, ██████, binnenkort de functie van eerste vice-president zal gaan vervullen. Dezelfde berichten melden dat er onder de strijdkrachten momenteel een zuivering zou plaatsvinden van officieren die zich in het verleden getrouwe aanhangers van Khalil hebben betoond. Van ██████ wordt gezegd dat hij weinig sympathie geniet in legerkringen, en dat zijn benoeming tot eerste vice-president bij de hogere echelons van de strijdkrachten vermoedelijk niet in goede aarde zal vallen. Niettemin wordt het onwaarschijnlijk geacht dat vanuit het leger sterk tegen de benoeming van ██████ zal worden gereageerd; ondanks bepaalde onrustverschijnselen (onder andere bezoldigingsproblemen) is er onder de strijdkrachten nauwelijks sprake van een echte oppositie tegen ██████. Desondanks loopt de Soedanese president met het ontslag van de populaire ██████ het risico een vertrouwensvacuüm te creëren in de directe kringen van zijn getrouwen, hetgeen gezien de interne onrust in Soedan een potentieel gevaarlijke situatie schept.

Commentaar: Zoals gezegd is de opleving van de binnenlandse oppositie tegen het regime van [REDACTED] voor een belangrijk deel het gevolg van de verslechterende economische situatie. Om de huidige economische crisis het hoofd te kunnen bieden is de Soedanese president vrijwel geheel aangewezen op buitenlandse credieten, afkomstig uit zowel de Arabische wereld (Koeweit, Saoedi-Arabië) als het westen (de Verenigde Staten). De economische hulp uit Saoedi-Arabië, vorig jaar nog ten bedrage van zo'n \$ 250 miljoen, werd onlangs drastisch teruggeschroefd, waarmee Riad zijn ongenoegen heeft willen doen blijken over de nauwe betrekkingen die [REDACTED] in weerwil van Camp David met Cairo blijft onderhouden. In verband met dit gedeeltelijk wegvallen van de Arabische financiële bronnen hoopt de Soedanese president in stijgende mate te mogen rekenen op de steun van de VS, welke sedert de opleving van de Amerikaanse interesse na de dood van de Egyptische president [REDACTED] belangrijk is toegenomen. De Amerikaanse financiële (lees: ontwikkelings-) hulp zal naar verwachting stijgen van 115 miljoen dollar in 1981 naar \$ 150 miljoen in 1982; voor militaire steunverlening werd dit jaar een budget van 100 miljoen dollar uitgetrokken, in vergelijking tot \$ 5 miljoen in 1979. [REDACTED] hoopt via de Egyptisch-Amerikaanse contacten Washington ertoe te bewegen om de toegezegde wapenleveranties aan zijn land te versnellen. Hij speculeert daarbij met succes op de Amerikaanse gevoeligheid voor het argument dat zijn regime blootgesteld wordt aan bedreigingen van de zijde van subversieve elementen uit de (verboden) Soedanese communistische partij. Deze elementen zouden geruggesteund door Libië en de Sovjet-Unie, een wezenlijke bedreiging kunnen gaan vormen voor zijn regime, en daarmee een gevaar zijn voor de stabiliteit in de gehele regio. Met kan hierbij denken aan de machtige Bond van Spoorwagarbeiders in Soedan die onder sterke invloed zou staan van de verboden Soedanese communistische partij. Als enige groep is deze bond niet aan ethnische scheidslijnen gebonden, maar doorkruist het heersende Nood-Zuid conflict

en kan daarom potentieel sterk tegen het centrale gezag in ██████ ageren. Beheersing van de spoorwegen in Soedan betekent beheersing van het land; hierom vormt de bond een welkom object voor het ondernemen van politiek-subversieve acties van buitenaf. Met name Libië zou geregeld pogingen ondernemen tot het verkrijgen van invloed in deze bond door middel van infiltranten. Een directe actie van Libië op Soedanees grondgebied blijft in hoge mate onwaarschijnlijk, daar aan Libische zijde geen troepenmacht voorhanden zou zijn om over grote afstanden tegen Soedan te ageren; mede hierom blijft de voornaamste dreiging voor het Soedanese régime primair van binnenlands-politieke aard. Het is echter moeilijk te bepalen in hoeverre het gevaar van links-oppositionele zijde niet door ██████ wordt opgeklopt, met de bedoeling daarmee de VS tot het opvoeren van hun militair-materiële steun aan Soedan te bewegen. In de praktijk immer geniet de Soedanese communistische beweging een zekere mate van tolerantie, daar zij door het régime als opportuun tegenwicht wordt ervaren voor de (rechtse) fundamentalistisch-islamitische oppositie, waaronder als voornaamste groepering die der ██████ kan worden aangemerkt. Deze beweging, onder leiding van ██████ verzet zich traditioneel tegen Soedan's afhankelijkheidsrelatie met Egypte, en wordt door het bewind in Khartoem, ondanks diens islamitische signatuur, als zeer bedreigend ervaren. Door subversieve elementen van zowel linkse als rechtse zijde tegen elkaar uit te spelen tracht de Soedanese regering - vooralsnog met succes - de oppositie verdeeld te houden. Ondanks het bestaan van oppositionele groeperingen die zich traditioneel gekant hebben tegen een Soedanees-Egyptisch bondgenootschap blijft Soedan in hoge mate voor zijn veiligheid en verdediging aangewezen op de bescherming van zijn noorderbuur. Het strategisch verbond tussen de beide landen werd onlangs geïllustreerd door gemeenschappelijke Egyptisch-Soedanese militaire manoeuvres, die gehouden werden in het kader van een recentelijk door beide regeringen ondertekend "protokol met betrekking tot militaire samenwerking". De oefening werd in decemer 1981

op Soedanees grondgebied gehouden; de Egyptische participatie betref naar schatting tussen de 600 à 800 man. Ofschoon officieel werd medegedeeld dat de manoeuvres niets hadden uit te staan met de recente ontwikkelingen in Tsjaad mag het psychologische effect van de oefening op dit buurland van Soedan niet worden onderschat; sedert het vertrek van de Libiërs uit Tsjaad is de spanning tussen de beide landen nog eerder opgelopen dan verminderd. Er mag voorzichtig geconcludeerd worden dat de Soedanese president, ondanks de schijn van het tegendeel dat het ontslag van zijn stafchef/Minister van Defensie doet vermoeden, overtuigd lijkt van de loyaliteit van de Soedanese strijdkrachten en van de haalbaarheid van zijn economisch bezuinigingsprogramma en zijn staatkundige hervormingen. Met name waar het probleem van de tegenstelling tussen het Islamitische Noorden en het Christelijk/animistische Zuiden betreft lijkt het evenwel onwaarschijnlijk dat hij op korte termijn afdoende met het verzet tegen zijn decentraliseringspolitiek zal kunnen afrekenen. Een verheving van de oppositie in het Zuiden is te verwachten naarmate de regering in [REDACTED] zal trachten de centraliserende krachten in de regio te breken. In de naaste toekomst mag dan ook een verscherping van het Noord-Zuid conflict, wellicht resulterend in de herleving van een gelijksoortige burgeroorlog als tussen 1959 en 1971 heeft plaatsgevonden, niet geheel uitgesloten worden geacht.

4. Tsjaad

De ontwikkelingen in Tsjaad worden gekenmerkt door belangrijke militaire overwinningen van de opstandelingenleider [REDACTED] de aanvoerder van de Forces Armées du Nord (FAN) en een ernstige verzwakking van de binnenlands-politieke positie van de Tsjadische president Goukouni Oeddei. In een nieuw offensief dat sedert enkele weken door [REDACTED] werd ondernomen tegen de troepen van de Tsjadische overgangsregering (GUNT) veroverde de FAN, die inmiddels van 3.000 tot naar schatting 8.000 man is uitgegroeid, grote delen van het oosten en het noorden van het land. Begin december werd [REDACTED] (ten oosten van de in centraal Tsjaad gelegen stad Ati) bezet, omstreeks half januari volgde de strategisch belangrijke noordelijke provinciehoofdstad Faya Largeau, en naar verluidt zouden momenteel de strijdkrachten van [REDACTED] de regeringszetel Ndjamena tot op 180 kilometer zijn genaderd.

Het 5.000 man sterke vredesleger van de OAE, samengesteld uit Nigeriaanse, Zaïrese en Senegalese contingenten, heeft zich als een buffer tussen de regeringstroepen in de hoofdstad en de FAN opgesteld. De pan-Afrikaanse vredesmacht is tot nog toe iedere confrontatie met het opstandelingenleger uit de weg gegaan, en weigert ook nu, met een verwijzing naar haar neutraliteit, een actieve gevechtrol te spelen. Aan de slagvaardigheid van het vredesleger kan over het algemeen ernstig worden getwijfeld. Het gebrek aan consensus bij de deelnemende landen over de rol die de OAE troepenmacht dient te vervullen en de financiële problemen waar het vredesleger zich, al naar gelang de conflicten in Tsjaad voortduren, in toenemende mate mee geconfronteerd ziet betekenen een ernstige verzwakking van haar effectiviteit, en vormen daarmee een gevoelig prestige-verlies voor de Organisatie van Afrikaanse Eenheid. Deze is dan ook een voorstander van de beslechting van het geschil tussen [REDACTED] en [REDACTED] via de onderhandelingstafel, en tracht daartoe zo veel mogelijk door overreding de strijdende partijen te bewegen. Dit heeft vooralsnog slechts beperkt resultaat geboekt: [REDACTED] lijkt tot op zekere hoogte bereid tot een gesprek met [REDACTED] temeer daar hij zich militair gezien nu in een positie bevindt dat hij om verdere overwinningen op het slagveld te boeken een gewapende confrontatie met het vredesleger onmogelijk meer uit de weg kan gaan. Het risico van het verspelen van een hoop goodwill bij de OAE, dat hiervan onvermijdelijk het gevolg zou zijn, lijkt hij niet bereid te nemen, noch wil hij de

Tsjadische president dermate in het nauw drijven dat deze zich gedwongen zou voelen alsnog de in november vertrokken Libische troepen te hulp te roepen.

President [REDACTED] heeft zich evenwel tot voor kort een onverbiddelijk tegenstander van onderhandelingen betoond. Zijn verontwaardiging en teleurstelling over de passieve rol van het OAE-leger heeft hij herhaaldelijk laten blijken, en ook heeft hij meer dan eens gezinspeeld op de vervanging van de pan-Afrikaanse troepenmacht door een meer "actief" leger, mogelijk bestaande uit Ethiopische eenheden. Deze zouden gemakkelijker naar zijn hand zijn te zetten. Inmiddels is de politieke positie van de Tsjadische president danig verzwakt. De beoogde totstandkoming van het geïntegreerde leger (ANI) dat de nieuwe machtsbasis zou moeten vormen voor het tienstromenbewind van de overgangsregering is tot op heden niet geëffectueerd. [REDACTED] wordt er door zijn coalitie-genoten van beschuldigd er op uit te zijn zijn machtspositie te versterken. Ook zou hij de Westerse gelden die hij na het vertrek van de Libische troepen zou hebben gekregen, ten behoeve van het eigen privé-leger, de FAP, hebben aangewend. Zijn met elkaar op gespannen voet levende Ministers van Buitenlandse en van Binnenlandse Zaken, respectievelijk [REDACTED] en [REDACTED] weigeren op die gronden hun privé-strijdmachten te integreren binnen het ANI. Intern-politiek gezien lijkt de Tsjadische president daarom steeds verder in het isolement te worden gedrongen; op het internationale vlak echter heeft hij zijn isolement weten te doorbreken door de officiële betrekkingen van zijn land met de oosterbuur Soedan te herstellen. De Soedanese president [REDACTED] die, redenerend vanuit zijn sterk anti-Libische gezindheid de rebellenbeweging van [REDACTED] tot voor kort militair had gesteund, heeft zich bereid verklaard deze hulp aan de FAN in te trekken, en te voorkomen dat vanaf Soedanees grondgebied een aanval tegen [REDACTED] overgangsregering kan worden ondernomen. Op voordracht van [REDACTED] is bovendien een bezoek van [REDACTED] aan Caïro in voorbereiding, en zal naar verwachting ook de Egyptische president Mubarak in navolging van Soedan de diplomatieke banden met Tsjaad binnenkort hernieuwen. De Egyptische regering geeft hiermee nadrukkelijk te kennen op dezelfde politieke lijn te willen gaan zitten als de OAE, wier troepen immers op verzoek van [REDACTED] de strijdende partijen in Tsjaad trachten te scheiden. Ook mag verwacht worden, dat zowel Soedan als Egypte het aanknopen van diplomatieke betrekkingen met Tsjaad zien als een belangrijke mogelijk-

heid om president [REDACTED] te bewegen zo spoedig mogelijk onderhandelingen te openen met zijn voornaamste tegenstander [REDACTED]. De druk van beide landen op de Tsjadische president zal dan ook ongetwijfeld toenemen naarmate de situatie in Tsjaad (al dan niet ten gevolge van de huidige patstelling van de OAE) meer in een impasse geraakt, de burgeroorlog verhevigt, en het daardoor waarschijnlijker wordt dat een Libische troepenmacht op een hernieuwd verzoek van [REDACTED] ten tweede male in Tsjaad zal interveniëren.

DEEL III: AZIE / VERRE OOSTEN1. Chinaa. Verlaging defensie-uitgaven in 1981

Op de jaarlijkse vergadering van het Nationale Volkscongres begin december 1981 te Beijing heeft de Chinese minister van Financiën, Wang Bingqian, gezegd dat de defensie-uitgaven over 1981 op 16,8 miljard yuan worden geschat (ca. \$ 9,7 miljard). Zij vormen 15,6% van de totale Chinese begroting van 1981, waarvan het tekort in vergelijking met de budgets over 1979 en 1980 aanzienlijk is teruggedrongen. In de loop van 1981 werd meermalen te kennen gegeven dat een hoger tekort acceptabel zou zijn. In het licht van economische tegenvallers en de voor 1982 geplande economische doelstellingen is aan ingrijpendere bezuinigingen kennelijk de voorkeur gegeven welke hun effect op o.a. de defensie-uitgaven over 1981 niet hebben gemist.

In vergelijking met de defensie-uitgaven in 1980 zijn deze in 1981 met meer dan 2,4 miljard yuan verminderd. Ten opzichte van het oorspronkelijk voor 1981 geraamde bedrag van 20,2 miljard yuan is 3,4 miljard yuan niet geëffectueerd. Dit lag overigens al langer in de lijn der verwachtingen (zie MO 7/81, 9/81 en 10/81). Het cijfer voor 1981 ligt nu iets boven de defensie-uitgaven voor 1978, toen deze 16,78 miljard yuan bedroegen, hetgeen neerkomt op 15,6% resp. 15,1% van de begroting.

Er kan nogmaals op worden gewezen dat de officiële cijfers slechts een deel van de defensie-uitgaven vormen. Aangezien de bezuinigingen ook de zware industrie betreffen, mag worden aangenomen dat ook andere defensie-gerelateerde bezuinigingen hebben plaatsgevonden resp. doorgevoerd zullen worden.

De bezuinigingen in de defensie-sfeer houden zeer waarschijnlijk in dat de aantallen voor inkrimping en/of demobilisatie in aanmerking komende militairen, onderdelen en eenheden nog groter zullen zijn dan werd verwacht. Ook zal dit tot kleinere investeringen in de defensie-industrie en een geringere productie van militaire uitrustingsstukken leiden.

b. Mogelijke gevolgen en implicaties

Een en ander is in toenemende mate te zien tegen de achtergrond van nog immer niet opgeloste tegenstellingen in de Chinese CP en leiding over het moderniseringsproces met inbegrip van dat deel dat op de toekomst van China's defensie betrekking heeft.

Indien de trend van een vermindering van de militaire uitgaven ook in 1982 zou worden voortgezet kan daardoor de zaak van één van de vier grote modernisering, in casu defensie, steeds twijfelachtiger worden. Ten aanzien van de strijdkrachten bestaat sterk de indruk dat de al eerder gesignaleerde onvrede zeker niet afneemt. Niet uitgesloten is voorts dat dit tot een toename van de speculaties omtrent China's buitenlandse politiek kan leiden. Zo staat de verlaging van de defensie-uitgaven in contrast met China's oproepen aan het adres van het Westen om de defensie op zijn minst op peil te houden tegenover "de hegemonistische ambities" van de Sovjet-Unie. Daar komt bij dat, waar deze kwalificatie de afgelopen jaren vrijwel uitsluitend aan het adres van Moskou was gericht, zij recentelijk opnieuw ook tegen de Verenigde Staten is gebruikt, zij het tot nu toe slechts incidenteel ([redacted] deed dit half december in een interview met een Joegoslavische journalist). Verwijten als deze moeten waarschijnlijk in eerste instantie in verband worden gebracht met de Chinees-Amerikaanse strubbelingen inzake de ter discussie staande levering van (geavanceerde) gevechtsvliegtuigen van de VS aan Taiwan. Daarnaast kunnen ze echter ook een wat meer fundamentele betekenis hebben, gelet op intentie-verklaringen in Beijing om (weer) een actievere voortrekkersrol in en ten behoeve van de Derde Wereld te gaan spelen. Zeer onzeker is tot slot of een en ander een indicatie vormt voor een wat betere verstandhouding met Moskou, gelet ook op ten dele vage berichten sinds oktober over contacten terzake van een hervatting van de grensonderhandelingen. Volgens persberichten eind januari blijven Chinese zagslieden volhouden dat Beijing niet van plan is de "Russische kaart" uit te spelen als mogelijke reactie op Amerikaanse wapenleveranties aan Taiwan. De grote kwesties in Azië, te weten "Afghanistan" en "Kampuchea" zouden vooralsnog een te zware belasting op de verhouding tot Moskou blijven vormen om een verbetering hierin te kunnen overwegen.

2. Noord-Korea

Uitnodiging om Noordkoreaanse waarnemers te sturen naar Amerikaans-Zuidkoreaanse oefening

Op 26 januari werd een eerder door de Zuidkoreaanse president gelanceerd herenigingsvoorstel in een officiële verklaring van Noordkoreaanse zijde afgewezen. Volgens radio Pyong-Yang waren deze voorstellen "onrealistisch". Deze stellingname vormt geen verrassing. Opmerkelijker echter was dat althans bij het afsluiten van deze periodieke rapportage nog steeds geen mededeling van Noordkoreaanse zijde bekend was over het onlangs door het VN-commando tijdens een bijeenkomst van de bestandscommissie in Panmunjon gedane voorstel om waarnemers te sturen naar de in februari te houden Amerikaans-Zuidkoreaanse militaire oefening "Team Spirit 1982". Dit initiatief noopt de leiding in Pyong-Yang waarschijnlijk tot nader overleg met China, welk land ook is uitgenodigd om waarnemers te sturen.

Een en ander kan een interessante ontwikkeling tot gevolg hebben in de Chinees-Noordkoreaanse betrekkingen, gezien de wel zeer verschillende opstelling van beide landen ten opzichte van de VS (zie ook MO 11/81).

Voorts kan worden herinnerd aan de Sovjet initiatieven, gesteund door Mongolië, om tot vertrouwenwekkende maatregelen in het Verre Oosten te komen "met alle geïnteresseerde landen". Dit op het 26e CPSU-congres in februari 1981 door Sovjet partijleider Brezhnev gedane voorstel, werd tijdens diens ontmoeting met de Mongoolse partijleider en president Tsedelbal op 10 augustus 1981 op de Krim verder gespecificeerd in de zin dat zulke maatregelen ook op bilaterale basis overeengekomen zouden kunnen worden.

3. Militair-politieke ontwikkelingen in Zuid-Oost Azië

Bezoek hoge DDR militaire delegatie aan Vietnam, Kampuchea en Laos

In de periode tussen 7 en 17 januari bezocht een hoge militaire delegatie uit de DDR o.l.v. SED-Politbureaulid en minister van Defensie, legergeneraal [REDACTED] achtereenvolgens Vietnam, Kampuchea en Laos.

- Ten aanzien van dit bezoek aan Vietnam kan worden opgemerkt dat beide landen ingevolge het in 1977 gesloten Vriendschaps- en Samenwerkingsverdrag op velerlei gebied nauw samenwerken. Dat dit tot dusver ook de basis voor militaire samenwerking was, bleek o.m. uit opleidingen van Vietnamese officieren aan de "Friedrich Engels" militaire academie in de DDR en uit contacten tussen de [REDACTED] diensten van beide landen. Aangenomen werd dat een aantal militaire adviseurs uit de DDR in Vietnam werkzaam is ten behoeve van het Vietnamese politie- en veiligheidsapparaat en op het gebied van de telecommunicatie. Het bezoek van de militaire delegatie uit de DDR leidde op 10 januari tot de ondertekening van "een document over verdere samenwerking tussen het Vietnamese Volksleger en de NVA". In de berichtgeving in de Vietnamese media over dit bezoek viel op dat bij de begroetingsceremonie werd gesproken over de aanwezigheid van "vele DDR-experts, werkzaam in Hanoi".
- Het bezoek van de delegatie aan Kampuchea kwam op een tijdstip dat interessant was in verband met wijzigingen in de leiding in Phnom Penh. Eind vorig jaar werd partijleider [REDACTED] vervangen door [REDACTED]. Volgens een aantal berichten zou deze vervanging (mede) te maken hebben met rivaliteit tussen de Sovjet-Unie en Vietnam, zoals die ook in Laos zou bestaan. Onzeker is of dit bezoek uit de DDR hiermee in verband is te brengen. Opvallend is in ieder geval wel, dat [REDACTED] direct na de machtswisseling naar Moskou ging en direct daarna naar Mongolië, met welk land op 11 december 1981 een Vriendschaps- en Samenwerkingsverdrag werd ondertekend. De DDR en Kampuchea hebben sinds 18 maart 1980 een Vriendschaps- en Samenwerkingsverdrag. Of in het kader hiervan militaire samenwerking heeft plaatsgevonden is niet bekend. Wel is bekend dat op telecommunicatiegebied een samenwerkingsverdrag bestaat.

Op 14 januari werd een akkoord over militaire samenwerking tussen beide landen getekend; voor Kampuchea gebeurde dit door [REDACTED] Politbureaulid, voorzitter ad interim van de Raad van Ministers en minister van Defensie. Nadere bijzonderheden zijn niet bekend.

- Het bezoek aan Laos resulteerde in de ondertekening van een "memorandum over het officiële vriendschapsbezoek" van de DDR militaire delegatie. Hierin werd de wederzijdse samenwerking tussen de strijdkrachten van beide landen beklemtoond. Deze vorm houdt waarschijnlijk verband met het feit dat Laos en de DDR (nog) geen vriendschaps- en samenwerkingsverdrag hebben. Van de WP-landen (inclusief de Sovjet-Unie) heeft Vientiane alleen een dergelijk verdrag met Tsjechoslowakije en Bulgarije.

Tot slot kan worden vermeld dat de Sovjet CGS, MSU [REDACTED] begin februari volgens "Rode Ster" een bezoek aan Vietnam en Kampuchea zal brengen.